

ΦΥΛΛΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Πειραιεύς 14 Δεκεμβρίου.

Σπανίως ξένος ἠδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ μεγάλου τῆς Γαλλίας συγγραφέως Ταίν, ὅσον ὁ Ἰταλὸς συγγραφεὺς κ. Barsellotti, ὁ ὁποῖος ἐξέδωκεν ἐσχάτως βιβλίον

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ταίν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ταίν». Ἐπέτυχε τόσον πολὺ καὶ ἐκ

τῶν προσπαθειῶν του προήλθεν εἰς φῶς μελέτη τόσον ἀκριβῆς ὥστε οἱ Γάλλοι λέγουσι ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς εἰς αὐτὸν καὶ μόνον δεόν ν' ἀποτελιῶνται ὅπως γνωρίσουν κατὰ βάθος τὸν συμπατριώτην των. Ἡ κριτικὴ του εἶναι τελεία, πλήρης, ἐμφυχοῦται ἀπὸ εὐρείαν συμπάθειαν, ἀλλ' ἀμερόληπτον καὶ ἱκανῶς διορατικὴν ὅπως φανερῶσῃ ὡς ἀρμόζει καὶ ἐπακριβῶς τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς διαρκεῖς ἀξίας τοῦ πολυπλόκου ἔργου τοῦ Ταίν τὸ ὁποῖον ἀρχίζει μὲ τὸ «Δοκίμιον περὶ τῶν μύθων τοῦ Λαφονταίνου καὶ περατοῦται ἡμιτελὲς μὲ τὴν «Καταγωγὴν τῆς συγχρόνου Γαλλίας». Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ταίν, καὶ ἐννοοῦμεν τὸ διαλανθάνον σύστημα τὸ ὁποῖον συναρμῶζει περιληπτικῶς ὅλας του τὰς θεωρίας περὶ τοῦ κόσμου καὶ τῆς κοινωνίας, περὶ τῆς ψυχολογίας, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς τέχνης, προέρχεται ἐκ διπλῆς καταγωγῆς Γερμανικῆς καὶ Γαλλικῆς ὑποφέρει ἐκ τῆς ἀντιθέσεως ἴσως ἀμειώτου μεταξὺ τῆς συνθετικῆς μεταφυσικῆς τῆς πέραν τοῦ Ρήνου, καὶ τοῦ ἀναλυτικῆς θετισμοῦ τοῦ προσδιάζοντος εἰς τὴν γαλλικὴν ἰδιοσυγκρασίαν. Ὁ Σπινόζας, ὁ Ἐγγελοσ καὶ ὁ Γκαίτε εἶναι οἱ πρῶτοι, οἵτινες τὴν ἐμπνέουσιν, καὶ δὲν τὰς ἐγκαταλείπει ποτὲ, ἀλλ' ὁ Κονδιγιάκ καὶ οἱ ἰδεολόγοι τῆς ἐπικουρείου σχολῆς τὴν παρακολουθοῦν ἐξίσου καὶ παρεμβαίνουν πάντοτε διὰ νὰ χαλιναγωγῆσιν τοὺς ἐκνευρισμοὺς καὶ τὰς τολμηρότητάς της. Μεταξὺ τῶν τόσον βίτικῶς ἀντικειμένων βευσμάτων τούτων, τῶν τόσον ἐχθρικῶς μάλιστα ἀντιτιθεμένων πρὸς ἄλληλα, ἡ σκέψις τοῦ Ταίν οὐδέποτε ὀριστικῶς ἐπέκλινε καὶ οὐτὲ ἐπίσης ἠδυνήθη νὰ ἐγερθῇ εἰς περίοπτον σημεῖον συνδιαλλαγῆς. Ἄλλὰ ποῖα τότε εἶναι ἡ ἀληθὴς πρωτοτυπία τοῦ Ταίν ὡς φιλοσόφου; Ἡ ἰδέα ἥτις ἐπιμῶνως ἐπανεργάζεται εἰς τὰ βιβλία του, καὶ ἥτις κυριαρχεῖ αὐτῶν λέγει ὁ κ. Barsellotti, εἶναι ἡ τῆς «φυλῆς», τῆς ὁποίας ἐξετάζει τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐθνῶν.

Τὴν ἀξίαν τῆς αἰσθητικῆς του ἀπαρτίζει ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια, ἡ δεσπόζουσα ἰδέα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς κριτικῆς τοῦ Ταίν, συμπεραίνει ὁ κ. Barsellotti, συνίσταται ὅπως ὁ ἴδιος ἔγραφεν εἰς τὸν Πρεβὸς—Παροῦδλ τὸ 1852 εἰς τὸ ἀνὰ κάμη τις ἐπιστήμην ἐκ τῆς ἱστορίας, δίδων εἰς τὴν ἱστορίαν, ὅπως εἰς τὸν ὀργανικὸν κόσμον, μίαν ἀνατομίαν καὶ φυσιολογίαν».

Τὴν 25ην παρελθόντος μηνὸς Νοεμβρίου (ν. ἔ.) παρεστάθη εἰς τὸ δημοτικὸν θέατρον τῆς Γερμανικῆς πόλεως Τσιτάου τὸ γνωστὸν ὄραμα τοῦ κ. Κλέωνος Ραγκαβῆ ἀπὸ Δούκισσα τῶν Ἑλληνῶν κατὰ μετάφρασιν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν γερμανικὴν τοῦ κ. Ὁθωνος Ἀδόλφου Ἐλισσεν. Ὡς γνωστὸν τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ κ. Ραγκαβῆ καὶ ἄλλοτε παρεστάθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς γερμανικοῦ θεάτρου.

ΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Η ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

Αἱ φυλαὶ καὶ οἱ λαοὶ τῆς γῆς ὑπὸ I. Δένικερ. Περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου συγγράμματος τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ σπουδαιοτάτην συμβολὴν εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀνθρωπολογίας, πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐνιαίου τύπου τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἐθνολόγοι ἠθέλησαν νὰ ὑποστηρίξουν οὐδεμίαν ἔχει βάσιν. Ὁ κ. Δένικερ γράφει: «Ἐἴτε παραδεχθῶμεν τὸ ἐνιαῖον εἴτε τὸ πολλαπλὸν τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους θὰ ἤμεθα πάντως ἠναγκασμένοι νὰ γνωρίσωμεν τὸ θετικὸν γεγονός ἐν τῇ ὑπάρξει τῆς ἀνθρωπότητος πλείστων σωματολογικῶν μονάδων ἐκάστη τῶν ὁποίων ἔχει τὸν ἴδιον αὐτῆς χαρακτῆρα καὶ τῶν ὁποίων οἱ συνδυασμοὶ καὶ αἱ μίξεις ἀποτελοῦσι τὰς διαφόρους ἐθνικὰς ἀποδείξεις».

Οὕτω καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ μονογενισταὶ οἱ μᾶλλον ἀδιάλλακτοὶ μόλις ἀφοῦ ἔλαβον ὡς δεδομένον καθ' ὑπόθεσιν ἓν μόνον εἶδος ἀνθρώπου ἢ προδρόμου τοῦ ἀνθρώπου, ταχέως ἀνέλιξαν τὸ εἶδος τοῦτο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιέχοντος ἢ εἰς τρεῖς ἢ εἰς τέσσαρας ἢ εἰς πλείονας «ἀρχικούς τύπους» ἢ «φυλάς», ἐν ἐνὶ λόγῳ εἰς σωματολογικὰς μονάδας αἱ ὁποῖαι κατόπιν συνανεμίχθησαν μεταξύ των καὶ ἀπετέλεσαν τοὺς λαούς. Ἐξετάζοντες προσεκτικῶς, ἐξακουθεὶ ὁ κ. Δένικερ, τὰς διαφόρους «ἐθνικὰς ομάδας» τὰς κοινῶς καλουμένας λαούς, ἔθνη κτλ. παρατηροῦμεν ὅτι διακρίνονται αἱ μὲν τῶν δὲ διὰ τῆς γλώσσης, διὰ τοῦ εἴδους τοῦ βίου των καὶ τῶν ἠθῶν των, ἐξακριβοῦμεν δὲ ἐξ ἄλλου ὅτι τὰ

αὐτὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ φυσικοῦ τύπου ἀπαντῶσιν εἰς δύο τρεῖς ἢ καὶ πλείονας ἐθνικὰς ομάδας ἐνίοτε ἱκανῶς ἀπομακρυσμένας ἀλλήλων. Ἐπειτα ἐν αὐτῷ ἀκόμη τῷ κλίμα τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν ομάδων τούτων βλέπομεν σχεδὸν πάντοτε ποικιλίαν τοῦ φυσικοῦ τύπου τόσον ἀξιοσημειώτους, ὥστε ἀγόμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ομάδων τούτων διὰ τῆς μίξεως πλείονων σωματολογικῶν ομάδων διακεκριμένων ἀπ' ἀλλήλων.

Αἱ ομάδες αὗται εἰς τὰς ὁποίας ἀποδίδομεν τὸ ὄνομα τῶν «φυλῶν» λαμβάνοντες τὴν λέξιν εἰς εὐρυτάτην ἔννοιαν διάφορον ἐκείνης ἢ ὁποία ἀποδίδεται αὐτῇ ἐν τῇ ζωολογίᾳ καὶ τῇ ζωοτεχνίᾳ εἶναι σύνολον σωματολογικῶν χαρακτήρων, τὸ ὁποῖον τῶς συνηντάτο εἰς πραγματικὴν ἔνωσιν ἀτόμων καὶ ὅπερ σήμερον διαχέεται κατὰ τμήματα καὶ πεικίλας δόσεις εἰς διαφόρους «ἐθνικὰς ομάδας» ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ διακρίνωμεν ἄλλως. Αἱ διαφοραὶ μεταξύ τῶν φυλῶν ἐκδηλοῦνται εἰς τοὺς σωματολογικοὺς χαρακτῆρας οἱ ὁποῖοι εἶναι ἡ ἀπόρροια τῆς συνεχούς πάλης ἐν τῷ ἀτόμῳ τῶν δύο τούτων παραγόντων: τοῦ ποικίλου δηλ. τῆς παραγωγῆς τοῦ ἀνομοίου, καὶ τῆς κληρονομικότητος, δηλ. τῆς δικαιώσεως τοῦ ὁμοίου. Διαφοραὶ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς μορφὰς, εἰς τὴν ἀνατομικὴν κατασκευὴν, εἰς τὰς φυσιολογικὰς λειτουργίας ἐκδηλοῦνται παρὰ τοῖς ἀτόμοις. Οὕτω ἡ σπουδὴ τῶν χαρακτήρων τούτων ἔχει ὡς βάσιν τὸν ἀνθρωπὸν θεωρούμενον ὡς ἄτομον σωματολογικῆς μονάδος.

Τούναντίον αἱ διαφοραὶ μεταξύ τῶν ἐθνικῶν ομάδων εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἐξελέξεων ὑπαγομένων εἰς ἄλλους νόμους ἢ τοὺς τῆς βιολογίας, ἔτι μόλις διαφανομένους. Οἱ νόμοι οὗτοι ἐκδηλοῦνται εἰς τοὺς ἐθνικοὺς, γλωσσολογικοὺς ἢ κοινωνικοὺς χαρακτῆρας. Ἡ μελέτη των βασιζέται ἐπὶ τοῦ ἀθροίσματος τῶν ἀτόμων ἐν ταῖς κοινωνίαις.

Ἡ σπουδὴ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν τῶν χαρακτήρων, εἴτε γενικῶς ἐν τῷ συνόλῳ των, εἴτε εἰς διαδοχικὴν περιγραφὴν τῶν διαφόρων λαῶν, εἶναι αὐτῇ αὐτῇ ἡ σπουδὴ τῆς ἀνθρωπότητος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ διακρίνωμεν τὰς φυλάς τὰς ἀποτελοῦσας τὰς «ἐθνικὰς ομάδας» καὶ διαγράψωμεν τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις τῶν ομάδων τούτων πρὸς ἀλλήλας.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Δένικερ γέμει πλείστων πειραματικῶν ἀποδείξεων ἀναγομένων εἰς τὴν ὕλικήν, φυσιολογικὴν καὶ ψυχολογικὴν ζῶν τῆς γῆς ἐλοκλήρου. Ὁ συγγραφεὺς ἔσχε τὴν ἐπιτυχῆ ἰδέαν νὰ ἐγκατασπείρη εἰς τὸ ἔργον του φωτογραφίας ἐκ τῶν ὁποίων καθίστανται γνωστοὶ οἱ φυσιολογικοὶ χαρακτῆρες ἐκάστης φυλῆς.

ΑΓΓΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τὸ βιβλίον τοῦ Λόρδου Ρόσβερου περὶ Ναπολέοντος. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρόσφατον ταύτην συγγραφὴν τοῦ Ἄγγλου πολιτικοῦ, περὶ τῆς ὁποίας τόσος γίνεται ἐσχάτως λόγος καὶ ἥτις πραγματεύεται τὴν τελευταίαν φάσιν τοῦ βίου τοῦ Ναπολέοντος, ὁ κ. Ἐρρίκος Δάβραϊ ἀπεριώνει σύντομον, ἀλλὰ περιεκτικώτατον ἄρθρον εἰς τὸν «Γαλάτην Ἑρμῆν», διὰ τοῦ ὁποίου καταρκόμενος γενικῶς τοὺς μέχρι τοῦδε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεροληπτικῶς ἐπιληφθέντας—καὶ εἶναι ἀπειροπληθεῖς αἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου συγγραφαί—τοῦ ζητήματος, ἐξαιρεῖ τὸ ἔργον τοῦ Λόρδου Ρόσβερου ἂν καὶ δὲν θέλει νὰ τὸ παραδεχθῆ ὡς ἰδιαζόντως διορατικὸν καὶ ἀποκαλυπτικὸν ἔργον. «Ἐχει, τῷ ὄντι,—γράφει περὶ τοῦ συγγραφέως—τὸ ὕψος καὶ τὸ πνεῦμα καθὼς καὶ τὴν δευδερκειαν καὶ διορατικότητα ἱστορικοῦ· ἀλλὰ τὸ βιβλίον τοῦτο φαίνεται νὰ εἶναι μᾶλλον ἢ ἀναπαράστασις ἀνδρὸς μεγάλης ἀξίας ἢ ἔργον συντεταγμένον κατὰ τοὺς κανόνας σοφῆς καὶ εἰδικῆς κριτικῆς. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην, παρέχει περισσώτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν κοινὸν ἀναγνώστην. Δὲν πρέπει τις νὰ εἶναι ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἱστορικὰ ἔργα τοῦ Λόρδου Ρόσβερου ἀπαιτητικώτερος ἢ ὅσον εἶναι ἀπέναντι τῶν ἔργων τοῦ Δισράελλ ὡς μυθιστοριογράφου, τοῦ Γλάδστονως ὡς θεολόγου καὶ τοῦ κ. Βάλφουρ ὡς φιλοσόφου. Ἐν τούτοις ὑπάρχει τὸ ἐπαγωγὸν εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων σελίδων εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ρόσβερου, καὶ εἶναι τοῦτο ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον θίγει τὸ θέμα του, ἢ στάσις τὴν ὁποίαν τηρεῖ ἀπέναντι τοῦ αὐτοκράτορος, οὗ τινας ζητεῖ νὰ κατανοήσῃ τὸν χαρακτήρα. Ἀπὸ ὅλας τὰς μικροπρεπεῖας, μνησικακίας καὶ στενοκεφάλους κρίσεις τῶν μεριστοτήτων ἀπεκδέεται, ἀποφεύγων πᾶν ἀντίποινον καὶ ἀποκρούων πᾶσαν ἀνάγκην ἐξίλασμοῦ ἀνωφελοῦς καὶ δυσκατορθώτου, ὅπως ἐκτιμῆσει, ἐνοήσῃ καὶ κρίνῃ τὰ ἔργα ἐνὸς κοσμοκράτορος. Καταλείπων τὴν εὐλάβειαν καὶ τὸ σέβας πρὸς τὸν νόμον εἰς τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους, παραδέχεται ὅτι ἄνδρες τοῦ ἀναστήματος τοῦ Ναπολέοντος τίθενται ὑπεράνω τῶν νόμων κατὰ γενικὸν κανόνα: «Δὲν εἶμαι ἀνθρώπος ὅπως οἱ ἄλλοι, ἔλεγε περὶ αὐτοῦ ὁ Ναπολέων, οἱ νόμοι τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς εὐπρεπειᾶς δὲν ἔχουν τεθῆ δι' ἐμέ». Καὶ ἡ τόσον ἀνυποκρίτως ἐκφρασθεῖσα πεποιθήσις του αὐτῆ, οὐδόλως φαίνεται νὰ ταρασσῇ τὸν Λόρδον Ρόσβερου. Θὰ ἐχρηιάζετο μακροσκελέστατον ἄρθρον διὰ νὰ κρίνῃ τις ἐπαρκῶς τὸ βιβλίον τοῦ Λόρδου Ρόσβερου. Τὰ κεφάλαια τ' ἀφορῶντα τὴν διαμονὴν τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν Ἀγίαν Ἑλένην εἶναι ἐκ τῶν θελακτικωτέρων καὶ θὰ ἐπιθυμοῦμεν νὰ τὰ παραθεσωμεν. Ὁ συγγραφεὺς ἀφίνει τολμηρῶς νὰ φαίνεται ὅλη ἡ ἀντιπάθεια ποῦ τὸν κατέχει διὰ τὸν ἀγενῆ σὺρ Hudson Lowe, τὸν ἀξιοκαταφρόνητον δεσμοφύλακα ὅστις ἐτήρησεν ἀπέναντι τοῦ φυλακισμένου στάσιν ὁποίαν φύλαξ κατέργου θὰ ἐτήρει ἀπέναντι καταδίκου. Ἡ Ἀγγλία καὶ τόσον ἀλαζῶν καὶ, ὡς εἶπεν καὶ ἔγραψεν ὁ Τέννυσον, the most beastly conceited nation in the world, δὲν ἔσχε τὴν τύχην, ἂν ἔχῃ τὴν ὑπερηφάνειαν, νὰ εὖρῃ ἕνα τζέντλεμαν διὰ φύλακα τοῦ Ναπολέοντος. Δὲν

μας εἶναι δυνατόν νὰ ἐπεκταθῶμεν ὅπως θὰ ἔπρεπε ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου μέρους τοῦ ὠραίου τούτου ἔργου. Θὰ ἐπιθυμοῦμεν νὰ μεταφράσωμεν καὶ νὰ παραθεσωμεν ἐκάστην σελίδα. Μ' ὄλον τοῦτο, καὶ διὰ νὰ ἐξαγοράσωμεν τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ παρόντος ἀρθριδίου, παραθέτομεν ἀποσπάσματα τινὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ γλαφυροῦ συμπεράσματος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ συγγραφεὺς περαίνει τὸ ἔργον του.

«Ἵπάρχει ἐρώτημα τὸ ὁποῖον οἱ Ἄγγλοι θέτουσι προκειμένου περὶ μεγάλων ἀνδρῶν καὶ τὸ ὁποῖον ἀδυνατεῖ τις νὰ προβάλλῃ προκειμένου περὶ Ναπολέοντος, χωρὶς νὰ αἰσθανθῆ κάτι τι τὸ ἄλλοκότως ἀπρεπές. Ἦτο ὁ Ναπολέων ἀνθρώπος καλὸς; a good man. Τὸ ἀκράτητον μετρίασμα διὰ τοῦ ὁποίου ὑποδέχονται τὸ ἐρώτημα δὲν φανερώνει, ὑποθέτομεν, τὰ ἀποδεικνύμενα ἀδικήματα, ἀλλὰ τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν τῆς μοναδικῆς ταύτης προσωπικότητος. Αἱ συνήθειαι κρίσεις δὲν φαίνονται νὰ τοῦ ἀρμόζουσιν. Εἶναι ὡς νὰ θέλῃ τις νὰ καταμετρήσῃ τὸ ὕψος βροῦς μὲ τὸ μέτρον. Ἀπὸ τοιούτου ἀνθρώπου προσδοκῶμεν ὑπερμέτρον ἀρετᾶς καὶ κακίας, ὑπερβαινούσας τὴν ἐκτίμησίν μας». Καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ συγγραφεὺς λέγων ὅτι ἂν δὲν λάθῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰς περιστάσεις τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐκλάβῃ τὸ ἐρώτημα ὑπὸ τὴν συνήθη αὐτοῦ ἔνοιαν, βεβαίως θέλει ἀπαντήσῃ ἀδιστακτικῶς, ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἀγαθὸς ὅπως π. γ. ὁ Wilberforce ἢ ὁ ἅγιος Φραγκίσκος. Ἀλλὰ οἱ ἀνθρώποι λέγει κατόπιν ὁ Ρόσβερου ἀδὲν πρέπει νὰ κρίνωσι τοὺς ἀνθρώπους, ἀπολύτως ἀλλὰ σχετικῶς, ὅπως οἱ ἴδιοι θὰ ἐπιθυμοῦμεν νὰ κρίνωσιν. Αἱ περιστάσεις, ἡ ἐποχὴ, τὸ περιβάλλον, ἡ ἀνατροφή, δέον νὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ἀπὸ τὸν θέλοντα νὰ ἐκφέρῃ κρίσιν ἐπὶ τῶν ἀρετῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ κατωτέρω ἐπιλέγει: «Ἡ τύχη του δὲν τὸν προώριζε οὔτε διὰ τὸν ἀμωβαν, οὔτε διὰ τὸ μοναστήριον. Ἀνετράφη ἀνάμεσα εἰς τὰ στρατόπεδα καὶ τὴν τρομοκρατίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐτράφη κυριάρχος ἔθνους τὸ ὁποῖον ἐν μέσῳ τῶν φοικαλοτήτων μιᾶς μεγάλης διαταράξεως ἀπηνήθη ρητῶς τὸν χριστιανισμόν, καὶ εἶχεν ἀποκηρύξει αὐτὸν ἐμπράκτως. Εἶχε νὰ παλαίσῃ ἐναντίον ὅλου τοῦ κόσμου. Τὸ ἐγγεῖρημα ὑπῆρξε καταπληκτικόν, ἀφίνον ὄλιγον χρόνον διὰ τὴν σκέψιν».

Ὁ Λόρδος Ρόσβερου περαίνει τὸ ἔργον του ἀπαντῶν εἰς τὴν δευτέραν ταύτην ἐρώτησιν:

«Ἦτο ὁ Ναπολέων μέγας ἀνὴρ; Τὸ ζήτημα τοῦτο ἂν καὶ ἀπλούστερον, ἔχει ἀνάγκην ὁμως καθορισμοῦ. Ἐὰν διὰ τοῦ ἐμέγας ἐνοήσωμεν τὸν συνδυασμὸν τῶν ἠθικῶν καὶ διανοητικῶν ἰδιοτήτων, δὲν ὑπῆρξε βεβαίως μέγας. Ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἦτο τοιοῦτος ὑπὸ τὴν ἔνοιαν τῆς παραδοξότητος καὶ ὑπεροχῆς. Ἐὰν μεγαλοῖον εἶνε ἡ φυσικὴ ἰσχὺς, ἡ ἐπικράτησις, κάτι τι τέλος ἀνθρώπινον ἐκείθεν τῆς ἀνθρωπότητος, τότε ὁ Ναπολέων ἦτο ἀναμφισβητήτως μέγας. Ἄν ἐξαιρέσωμεν τὸν δυσπροσδιόριστον ἐκείνον σπινθηρα ποῦ ἀποκαλοῦμεν μεγαλοφυῖαν, παρουσιάζει συνδυασμένα εὐφυῖαν καὶ ἐνεργειαν, καὶ ὁ συνδυασμὸς οὗτος οὐδέποτε ἴσως ἰσοφαρίσθῃ καὶ βεβαίως οὐδέποτε ὑπερηκοντίσθῃ. Οὐδὲν ἄλλο ὄνομα ἐμφαίνει, ἐπιλέγει ὁ συγγραφεὺς, τόσον τελείως καὶ προδήλως τὴν κυριαρχίαν, τὴν αἴγλην καὶ τὴν καταστροφὴν. Ἀνυψώθη διὰ τῆς ἐνεργείας καὶ κατεστράφη διὰ τῆς καταχρήσεως τῆς ὑπερανθρώπου ἰκανότητος. Ἐχάθη ἀπὸ τὸν παραλοισμὸν τῆς ἰδίας του μεγαλοφυῖας. Δὲν ἦτο δυνατόν μικροτέρα δυνάμις ἐκείνης ἥτις ἐπραγματοποίησε τὴν ἀνυψώσιν καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν πτώσιν του». Τοιοῦτον ἔργον συμπεραίνει ὁ κ. Δαβραῖ δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐγκωμίων, ἀλλὰ συνιστᾷ διὰ τῆς πραγματικῆς του ἀξίας.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Νέα ποιήματα τοῦ Ἰωάννου Μωρέα. Ὁ ὁμογενὴς ποιητὴς Ἰωάννης Μωρέας, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ τελευταίου τόμου τῶν ποιημάτων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Stances», περὶ ὧν ἔγινε ἡτῆ λόγος εἰς τὸ «Περιοδικόν μας» εἶδε καθιερωμένην πλέον τὴν ποιητικὴν του φήμην, ἤρχισε δημοσιεύων εἰς τὴν «Vogue» τὴν «Λευκὴν Ἐπιθεώρησιν» καὶ τὸν «Γαλάτην Ἑρμῆν» νέαν σειρὰν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Nouvelles Stances», εἰς τὰ ὁποῖα ἡ κλασικὴ ἀπλότης καὶ ἡ κρυστα-

λίνη διαφάνεια τοῦ ὕφους, ἡ χαρακτηρίζουσα τὴν τελευταίαν του τεχνοτροπίαν, διαπνέεται, ἀπὸ μίαν μεθυστικὴν καὶ βαθυτάτην ρομαντικὴν πνοήν. Ἐκ τῶν δύο τελευταίων ποιημάτων ἅπεινα δημοσιεύει ὁ «Γαλάτης Ἑρμῆς» προσπαθοῦμεν εἰς μίαν πρόχειρον καὶ πεζὴν ἀπόδοσιν νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας ἀμυδρὰν ἰδέαν τῶν ἀδρόστατων αὐτῶν πλασμάτων τοῦ ἑλληνος ποιητοῦ :

» Μοιάζω μὲ τοὺς νεκρούς, μὲ τὴν στερεωμένη πηγῇ, μὲ τὸν σκοταδερὸν ὄριζοντα, μὲ τὸν μαδημένον τὸν ἀνθὸ, μὲ τὸ φύλλο ποῦ σέπεται ἀπάνω στὸ χλωμὸ χορτάρι.

» Μοιάζω μὲ τὸ δέντρο, ποῦ ὁ ξυλοκόπος τὸ πελεκᾷ μέσα στὴν ξεραίλα τοῦ λόγγου, γιὰ νὰ φκειάσῃ ἓνα ξυλοκρέββατο, μοιάζω μὲ τὴν χειμωνιάτικὴν καταχνίαν, μὲ ὅλη τὴ φύση ποῦ μαυροφορᾷ καὶ κλαίει.

» Μὰ δὲν μοιάζω πρὸς πολὺ τάχα μὲ τὸν Ὁκεανὸ, ποῦ πάντα νέος, ἀφίνει τὸν Καιρὸ νὰ περνᾷ ἐπάνωθι του καὶ στὴν ἀμμουδιά μὲ βογγητὰ βαθεῖα σκορπίζει τοὺς ἀφρούς του ;

— **Ποίημα πρὸς τὸν Κροῦγερ.** Ὁ «Φιγαρὼ» ἐδημοσίευσεν ἐπ' ἐσχάτων μακροσκελέστατον ποίημα τοῦ Ἐδμόνδου Ροστάν πρὸς τὸν Κροῦγερ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς Γαλλίαν. Τὸ ποίημα αὐτὸ δὲν θὰ προσθέσῃ τίποτε εἰς τὴν γνωστὴν δόξαν τοῦ ποιητοῦ τοῦ «Ἀσπιδέως» μὲ μίαν ἔμμετρον πολυλογίαν, καταλαμβάνουσαν τρεῖς στήλας ὀλοκλήρους τοῦ «Φιγαρὼ» πολὺ δὲ ὀλιγώτερον εἰς τὴν δόξαν τοῦ μεγάλου ξένου τῆς Γαλλίας. Ἴσως ἂν τὸ ἀπήγγελλεν ὁ Κοκλέν ἢ ἡ Σάρρα Βερνάρ ἢ λυρική δόξα τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος πολὺ εὐτυχῶς ὀνομάσθη : ἔμμετρος Σαρδου, θὰ εἰμποροῦσε νὰ συναγωνισθῇ μὲ τὴν δραματικὴν του. Ἄλλ' ὁ Ροστάν ἔκαμε τὸ λάθος νὰ πατήσῃ τὸ πόδι του ἐξω ἀπὸ τὸ θέατρον καὶ τὸ ἐπάτησε, καθὼς φαίνεται, πολὺ κακὰ διὰ τὴν φήμην του.

ΗΧΩ

— Ἐξεδόθησαν εἰς κομψότατον τόμον τὰ μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἐστία» δημοσιευθέντα καθημερινὰ χρονολογήματα τοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Νουμᾶς» συνεργάτου τοῦ εἰρημένου φύλλου κ. Δ. Ταγκοπούλου, τὰ ὁποῖα τόσο ἀνεγνώσθησαν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ ἀποτελοῦσιν ὠραίας φιλολογικὰς σελίδας, ἐκφραστικῶς καὶ μὲ ἰδιαιτέραν χάριν ἀπηχούσας τὸ ἐκάστοτε γεγονός τῆς καθημερινῆς χρονολογραφίας.

— Ἀνεχώρησαν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Παρισίους οἱ ἐπὶ τινὰ χρόνον διαμείναντες ἐν Ἀθήναις νέοι γάλλοι ποιηταὶ κ. κ. Σανσό—Ὁρλάν καὶ Ροζέ Λεμπρέν, γενικοὶ γραμματεῖς τοῦ γαλλικοῦ περιοδικοῦ «Vogue», οἱ ὁποῖοι τὰς ἐντυπώσεις τοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα ταξιδίου των θὰ ἐκδώσουν εἰς ἰδιαιτέρον βιβλίον. Οἱ κ. κ. Σανσό—Ὁρλάν καὶ Λεμπρέν τεχνικῶς εἶνε ὑπέρμαχοι τῆς ἀναγεννήσεως τῶν παγκοσμίων γραμμάτων διὰ τοῦ λατινοελληνικοῦ πνεύματος.

ΣΤΙΧΟΙ ΣΕ ΓΝΩΣΤΟΝ ΗΧΩ

ΥΠΟ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

1

Ἐκατὸ χρόνια πέθαναν, ἑκατὸ χρόνια πᾶνε,
ὦ Ἑλλάδων ξημερώματα, ὦ Ἑλλάδων δειλινά !
Κάμε τους ἓνα φέρετρο μεγάλο, ὦ πελεκάνε,
Κάρφωσε μέσα τοὺς νεκρούς καὶ θάψε τους βουδά.

2

Ποῖος εἶσ' ἐσὺ ποῦ μὲ ξυπνᾷς πρωί ; Δὲν εἶσαι ἡ διάνια,
Γλυκοκαλοῦσα τὴν τραχεῖα τοῦ στρατιώτη ζωή.
Δὲν εἶσαι ἡ ἀργοσάλευτη θρησκευτικὴ καμπάνα,
Δὲν εἶσαι ἀνθρώπου μίλημα, μὴδὲ πουλιοῦ φωνή.

Κάποια στὸ δρόμο βήματα βαρεῖα εἰσιγ' ἔσεις. Τὴ Σκέψη,
Τὸ Φῶς, τὸν Ἥχω φέρνετε, τριάδα μου ἱερή.
Τί ἂν εἴστε σκλάβου ξύπνημα ποῦ τρέχει νὰ δουλέψῃ ;
Τί ἂν εἴστε ἀσώτου γύρισμα ποῦ πάει νὰ κοιμηθῇ ;

3

Ἦτανε τάνθια μετροπτά, τὰ κρίνα ἦτανε λίγα,
Καὶ νὰ θερίσω ὠρέχτηκα τὸν κρινοθησαυρὸ,
Κι ὄλα τὰ κρίνα μάτιασα, κι ὄλα τὰ κρίνα πῆγα
Στὸν πλούσιο κῆπο νὰ βρῶ τα καὶ νὰ τάγκαλιαστῶ.

4

Στὸν κῆπο μοῦ γελοῦσανε τὰ ρόδα, οἱ μενεξέδες
Κάτον ἀπὸ πέπλους μοῦ ἔστελναν δροσοχαιρετισμούς,
Καὶ πέρασα. Οἱ ἀμύριστοι στοχαστικοὶ πανσέδες
Μὲ κοίταζαν, ἀσάλευτοι. Καὶ στάθηκα σ' αὐτούς.

5

Στὸ μνηματάκι σου ἀνοιξε τὸ ρόδον, ὦ γλυκέ μου !
Τὸ χέρι κάνει ν' ἀπλωθῇ στὸ ρόδο, δὲ μπορεῖ.
Κάνει νὰ τρέξῃ ἀπάνου του τὸ πέρασμα τοῦ ἀνέμου,
Δειλὸ φιλάκι γίνεται, καὶ, πρὶν τὸ γγίξῃ, σβεῖ.

6

Στὸ φῶς οἱ ἀνθοὶ σὺν ἐκκλησιᾷς φεγγοβολοῦνε φῶτα,
Κ' οἱ πεταλοῦδες ἀέρινες μεθοῦν σὺν εὐωδιές.
Στὸν κῆπο τὸν ἀπόμερο δὲν ἦρθα, καθὼς πρῶτα,
Γιὰ τὰ φεγγοβολήματα καὶ γιὰ τὴς εὐωδιές.

Ἦρθα πρὸς τὰ τρεξίματα κ' ἦρθα πρὸς τὰ παιγνίδια
Κ' ἦρθα πρὸς τὰ χαμόγελα τῶν ὁμορφῶν παιδιῶν
Ποῦ κάνουν σὺν πλατὺ οὐρανὸ τὰ ὀλόχλωρα στρωσίδια
Καὶ δείχνονται σὰ θαύματα στὰ μάτια τῶν ἀνθῶν.

7

Καὶ τῶν δικαίων τὰ μέτωπα περνοῦν ἀργὰ ἀπ' ἐμπρός μου
Ἦσυχα νέφη ἀπὸ βροχὴ ποτιστικὴ πλατεῖα.
Κι ἀπὸ τοὺς ἀφεγγους βυθοὺς τοῦ κολασμένου κόσμου
Ἄκουώ σὺν ἀναθέματα, σὺν ἀναφυλλητά.

Καὶ ξανασιμῶ ἀθέλητα καὶ ξαναλέω τὴ ρίμα
Ποῦ ξένη ἀπὸ τάνθρώπινα καὶ πέρα ἀπὸ καυμοὺς
Ἰψώνεται προφήτισσα πλατωνικὴ Διοτίμα
Πρὸς ὑπερούσιους ἔρωτες, πρὸς κόσμους νοητοὺς.

8

Ὅ, τι κι ἂν εἶσαι, ὦ λάμπη ἐσύ! σίδηρο, πέτρα, ἀσῆμι,
Ἄερας, νέφαλο, δειρον, ὅμοια σὲ λαχταρῶ!
Ἰδέα καὶ χέρια μέσα μου, κ' ἡ Τέχνη κ' Ἐπιστήμη
Νὰ χτίσουν ἀγωνίζονται τὸν ἴδιο τὸ ναό.

Τὸ πορφυρὸ, τὸ πράσινο, τᾶσπρο! τὰ μάρμαρα ὄλα
Τὰ θησαυρίζει μέσα της ἡ Ρέα ἡ μητρική.
Τὰ γύρευα, καὶ δώκατε σ' ἐμένα κάτι ἀπ' ὄλα,
Δράκε Ταύγετε, ξανθὲς Κυκλάδες, ὦ Ἀττική!

Καὶ δάσος εἶστε ἀσάλευτο καὶ ἀμίλητο, ὦ κολῶνες,
Κι ἀργοπερνᾶτε ἀνάμεσα, Ρυθμοὶ καὶ Στοχασμοί.
Μέσα στὰ μαῦρα βᾶθι τους φωτόγραφετες εἰκόνες
Δείχνουν μπροστὰ ἕναν Ἔρωτα καὶ πίσω μιὰ Ψυχά.

9

Τὴν Περσεφόνη ὁ Σατανᾶς τὴν ἐπνιξε στὸν Ἄδην,
Ὀλέθρον τέρας ἐγίνες, ἀστέρι τῆς αὐγῆς,
Μόλεψε Σκύθης βάρβαρος τόλδροσο πηγᾶδι,
Τὰ πολυτρίχια πάτησε καὶ φεύγει, χαλαστής-

Τὴ μελιστάλαχτη στερνὴν ἱέρειαν Ἰπατία
Δὲν εἶσ' ἐσύ ποῦ σκότωσης; Δὲν εἶσαι ὁ ξεπεσμός;
Δὲν εἶσ' ἐσύ ποῦ γέννησες τὴν πνίχτραν Ἄμαρτία,
Τὸ σκιαχτρο τῶν Ἀπρίληδων, τῆ Λάμια τοῦ φωτός;

10

Τοῦ ρασοφόρου σύντριψαν ὁ πέλεκυς κ' ἡ ἀξίνα
Τὰ μεγαλόχαρα εἰδῶλα στὰ βᾶθι τῶν ναῶν.
Τῶν συντριμμένων ἡ ψυχὴ δὲ χάθηκε μ' ἐκεῖνα·
Φωτοπλανήτης ἐγίνε στὸ χάος τῶν οὐρανῶν

Ὅσο ποῦ νέα ζωντάνεψεν ἀγαλατενία κρίνα
Στοῦ διαλεχτοῦ τὸ λογισμὸ, στοὺς κήπους τῶν σοφῶν.
Τοῦ ρασοφόρου ὁ πέλεκυς δὲ σύντριψε κ' ἡ ἀξίνα
Τὰ μεγαλόχαρα εἰδῶλα στὰ βᾶθι τῶν ναῶν.

11

Στὸ μνηματάκι σου ἀνοιξε τὸ ρόδον, ὦ γλυκέ μου!
Εἶνε ἡ χαρὰ σου; ὁ πόνος σου; Εἶνε καρδιά; Εἶσ' ἐσύ;
Ἄν εἶσαι νοῦς, θυμήσου με, κι ἂν στόμα, μίλησέ μου.
— Τοῦ ἀσάλευτου εἶμαι σάλεμα, τοῦ τίποτε ἀστραπή.—

12

Ἄφριζει στὸ ποτῆρι σου τὸ ἀψὺ κρασί τὸ μαῦρο.
Γιὰ φέρε τὸ ποτῆρι σου στὴ βρύση μας ἐδῶ,
Καὶ μέρωσε καὶ ρόδισε τὸ ἀψὺ κρασί τὸ μαῦρο
Μὲ τὸ νερὸ τόλδροσο τῆς βρύσης μας ἐδῶ.

Ἐχω μιὰ σκέψη ἀπὸ δροσιὰ καὶ μιὰ καρδιά ἀπὸ λαῦρα.
Ἡ κάδη βράζει, καὶ ἡ πηγὴ τὸ νᾶμα κρῦο σκορπᾶ.
Κ' ἐτρεξα καὶ ζευγάρωσα τὰψά κρασιὰ τὰ μαῦρα
Στὸ σκαλιστὸ ποτῆρι μου μὲ τᾶλαφρὰ νερά.

13

Ἔσεῖς ποῦ μεγαλόκραχτα πετᾶτε πρὸς τὰ ὕψη,
Κύκνοι λευκοὶ, καὶ κύκνοι ἐσεῖς ποῦ σκίζετε ἀπαλὰ
Τῆς λίμνης τὰ βουδὰ νερὰ μὲ μιὰ βουδὴ μιὰ θλίψη,
Ὡ κουρασμένα ἐσεῖς, κ' ἐσεῖς ἀδάμαστα πουλιά!

Ὡ κύκνοι ποῦ ὄνειρεύεστε νὰ πάρετε τὸν ἥλιο,
Καὶ ὦ κύκνοι ποῦ προσμένετε τὸν ὕπνο τὸ βαθύ,
Εἶνε κ' ἐν ἄλλο ἀπόμακρο κι ἀπόκρυφο βασίλειο.
Κύκνοι λιμνῶν καὶ ἀέρηδων, σᾶς ξαναβρίσκω ἐκεῖ!

14

Ἐκατὸ δράκοι ρήγισσα φυλᾶνε μαυροφόρα,
Ρήγισσα χίρα ὀλόρφανη, σὲ κάστρο ἐρημικὸ,
Καὶ σκάφτουν καὶ τῆς κουβαλοῦν, γιὰ χαϊδία καὶ γιὰ δῶρα,
Συντρίμματα ἀπὸ να ἀτέλιωτο παλιό της θησαυρῶ.

«Δὲ θέλω τὰ συντρίμματα ἐγὼ· καταραμένη ἡ ὄρα!
Ἀνάθεμά σας, δράκοντες, ποῦ μὲ κρατᾶτε ἐδῶ!
Τὴ ζωντανὴ ὄνειρεύομαι καὶ τὴν ἀκέρια χώρα,
Ἐκεῖ βασίλισσα ἤμουνα, κ' ἐγίνα σκλάβα ἐδῶ!»

Ἡ ἀποδιωγμένη μου ζωὴ βρῆκε σκεπὴ κοντὰ σου,
Μὲ καταδέχτηκες δικό σου, ὦ Φοῖβε, λειτουργό,
Καὶ πῆρα ἀπὸ τῆ λάμψη σου κι ἀπ' τὴ θεότητά σου
Τὴν Ἡλιογέννητη ἐπλασα, δική σου δόξα, ἐγὼ

Κ' ἓνα χαιρέτισμα ὑψῶσα τρανὸ πρὸς τὸ εἰδωλό σου,
Καὶ μ' ἀποκρίθηκαν βραχνὲς καὶ βάρβαρες καμπάνες.
Καὶ τί μὲ τοῦτο; Ἀσώπαστος ὕμνος ἐγὼ δικός σου.
Σωπαίνουν οἱ διθύραμβοι; Ἀρχίζουν οἱ παιᾶνες!

Κωστής Παλαμῆς

Η ΕΥΧΗ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

ΥΠΟ Δ. Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ

Ὁ ἥλιος χτυποῦσε μὲ τις ἀκτίνες, καθὼς βγήκε ἀπὸ πίσω ἀπὸ ἓνα ψηλὸ βουνό, τις στέγες τῶν ἄσπρων σπιτιῶν τοῦ χωριοῦ. Οἱ πόρτες ἀνοίγαν καὶ τὰ παράθυρα καὶ φαινόntonτουσαν γυναῖκες ἀχτένιστες νὰ τινάζουν καὶ νὰ σαρώνουν.

Σὲ λίγος ἄμα ὁ ἥλιος ὑψώθηκε καὶ φώτισε πρὸς πολὺ τὸ χωριό, ἐφάνησαν στοὺς δρόμους τὰ χωριατόπουλα μὲ τὰ βιβλία στὴ μασχάλη νὰ πηγαίνουν στοὺς σχολεῖο.

Ἦκούοντο αἱ ὀξεῖαι, διαπεραστικαὶ φωναὶ των, νὰ φωνάζουν τὸ ἓνα τᾶλλο ἀπὸ μακρὰ, γιὰ νὰ πάνε μαζύ.

Τὴν ἴδια ὥρα ἀπὸ ἓνα σπιτάκι βγήκε μιὰ γυναῖκα μὲ ἓνα παιδί ὡς δώδεκα χρονῶν. Στοὺς ὤμους του τὸ παιδί εἶχε περάσει ἓνα ταγάρι καὶ κρατοῦσε ἓνα δέμα στὴ μασχάλη.

Ἐπροχώρησαν μαζύ ἀρκετὰ βγήκαν ἐξω ἀπὸ τὸ χωριό. Τότε ἐστάθηκε ἡ γυναῖκα καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια ἐσκυψε, ἀγκάλιασε τὸ παιδί τὸ φίλησε καὶ τοῦ εἶπε:

— Στὴν εὐχή μου παιδί μου, στὴν εὐχή μου Δημητράκη μου νὰ πᾶς καὶ μὲ τὸ καλὸ νὰ γυρίσης! Ἄφρα νὰ περάσης τὴ θάλασσα, γιὰ τὴν εὐχή τῆς μάνας τὴν ἀκούει ὁ Θεός!

Τὸ παιδί ἐσκυψε, τῆς φίλησε τὸ χέρι καὶ μὲ δύναμι κρατῶντας τὰ δάκρυά του μὴν ἀρχίσουν καὶ τρέχουν καὶ λυπηθῆ ἡ μάνα του περισσότερο, ἔφυγε.

Ὅταν ἐπλησίαζε νὰ στρίψῃ ἀπὸ ἓνα κήπο μὲ ψηλὰ δένδρα, ἐστράφηκε. Ἡ μάνα του ἐστέκετο ἀκίνητη στὴν ἴδια θέσι καὶ τὸν ἐβλεπε φεύγοντα. Ἄμα τὸν εἶδε ποῦ ἐστράφη τὸν χαιρέτησε μὲ κίνησι τῆς κεφαλῆς καὶ μὲ χαμόγελο.

Ἐστρίψε. Τώρα δὲν φαίνεται ἂν γυρίσῃ οὔτε ἡ μάνα του οὔτε τὸ σπιτί του. Τοὺς ἐκρυψαν τὰ ψηλὰ δένδρα, καὶ ὁ τοῖχος τοῦ κήπου. Προ-

χωρεῖ, ἀλλὰ ἡ ἀπόφασίς του ἀρχίζει νὰ κλονίζεται. Τοῦ ἐρχεται νὰ τρέξῃ, νὰ ριφθῆ στὴν ἀγκάλια τῆς μάνας του καὶ νὰ φωνάξῃ ὅτι δὲν πάει πουθενά· ὅτι προτιμᾷ νὰ μείνῃ στὸ φτωχικό τους, κοντὰ τους ἀπὸ ὅλα τὰ πλούτη τῆς ξενιτιάς. Περνᾷ ἀπὸ μέρη, ποῦ ἐπαίξε μέχρι τῆς προχθῆς μὲ τοὺς φίλους του· τὸν Ἀντώνη τὸν μαυριδερό, τὸν Κώστα τοῦ ζευγᾶ, ποῦ τὰ μαλλιά του ἐσκέπαζαν ὅλο τὸ μέτωπό του, τὸν Μιχάλη ποῦ ἔκαμε τόσα ἀστεῖα καὶ ἤθελε νὰ κάμῃ καὶ τὸν σχοινοβάτη! Ὅταν θέλησε πρὸ ἡμερῶν αὐτὸς ὁ Μιχάλης νὰ σταθῆ μὲ τὸ ἓνα πόδι ἐπάνω σὲ κούτσουρο καὶ ἔπεσε καὶ ἔφαγε τὰ μούτρα του τὶ γέλια ποῦ ἔκαμε τότε καὶ ὅταν τὸ θυμόταν. Τώρα ὅμως οὔτε νὰ χαμογελῆσῃ μπορεῖ! Αὐτοὶ θὰ εἶνε ἀκόμα ἀπ' ἐξω εἰς τὸ σχολεῖο καὶ θὰ παίζουν μὲ τὰ ἄλλα παιδιὰ.

Πῶς ἤθελε νὰ ἦτον μαζύ καὶ αὐτός.

Ἄμ' ἡ θέσι του στὸ θρανί; Ἡ καυμένη ἡ θεσοῦλα του! Τόσο καιρὸ ποῦ καθόταν στὴ θέσι του ἐκείνη ὄνειρευόταν τὴν ξενιτιά, τώρα ποῦ πάει στὴ ξενιτιά ὄνειρεύεται, θέλει νὰ ἦταν στὴν θεσοῦλα του.

Ἐφθασε σὲ μιὰ στοίβα ξύλα μεγάλα. Τὰ εἶδε μὲ λύπη. Ἦσαν τὰ ξύλα ποῦ ἔκαμε κούνα μὲ τοὺς φίλους του.

Ἄρχισε νὰ ἀναβαίνει ἓνα ὑψωμα. Μιὰ καλύβα ποῦ τὴν περιεκύκλωναν κατὰ θεοράτοι γεροπλάτανι φάνηκε στὰ μάτια του ἄμα ἀνέθηκε. Κοντὰ στὴν καλύβα εἶδε ζῶα ἔτοιμα νὰ κινήσουν καὶ ἀνθρώπους.

Τρέχει. Φεβᾶται μὴ φύγουν καὶ παρακαλεῖ νὰ φύγουν.

— Ἐλα μικρέ! φωνάζει ἓνας ἀγωγιάτης.

— Μπᾶ! Τὸ παιδί τοῦ Γιωργαῶ! Τὸ ἀπεφάσισε νὰ τὸ στείλῃ στὴν ξενιτιά!

Λέγει ἓνας χωργιάτης πρὸς ἄλλον.

Ὁ Δημητράκης πετάχθηκε σένα ζῶο καὶ ἐξεκίνησε.

Τώρα ἀρχίζει νὰ αἰσθάνεται τὴν εὐχαρίστησι ἢ τὴ ἄλληθες, μέρος, ἀπὸ κείνη τὴν εὐχαρίστησι, ποῦ αἰσθανότανε, ὅταν κοντὰ στὴν μητέρα του, ὄνειροπολοῦσε τὴν ξενιτιά.

Ἐφθασαν στὴν παραλία μετὰ τρεῖς ὥρας. Στὸ χωριό ποῦ εἶνε στὴν παραλία πηγαίνουν πολλοὶ ξένοι τὸ καλοκαίρι καὶ κάνουν λουτρά, γι' αὐτὸ εἶχε καὶ δύο ξενοδοχεῖα.

Μπήκαν σένα ἀπὸ τὰ ξενοδοχεῖα καὶ ἐκάθησαν στὸ κάτω πάτωμα γιὰ νὰ ξεκουρασθοῦν καὶ νὰ φάγουν.

Θὰ ἔφευγαν μὲ καίκι τὸ βράδυ καὶ ἔπρεπε νὰ περιμείνουν νὰ νυχτώσῃ, γιὰ νὰ πᾶν μέσα.

Ὅσο ἦτο μέρος καλὰ, ὅλλ' ἄμα ἄρχισε νὰ βραδυάζῃ, τότε ὁ Δημητράκης δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ καὶ ἄρχισε νὰ κλαίῃ σὲ μιὰ γωνιά τοῦ ξενοδοχείου. Ἐνας ταξειδιώτης ποῦ τὸν ἤβραν ἐκεῖ, μὲ ρούχα κυρίου τῆς πόλεως, μὲ ἓνα ὕψος πετεινοῦ τὸν εἶδε καὶ ἐπλησίασε.

— Ἐ παιδί, γιὰ τί κλαῖς; τὸν ρώτησε.

Ὁ Δημητράκης σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ τὸν εἶδε μὲ τὰ πλημμυρισμένα ἀπὸ δάκρυα μάτια του.

— Γιὰ τὸ σπῆτι του κλαίει ποῦ ἔφυγε, ἀπάντησε ἓνας χωριανός τοῦ παιδιοῦ.

- Τότε ἄς μὴν ἔφρευγε ! Καὶ τί πάει νὰ κάμει στὴν ξενιτιά ;
 — Πάει νὰ μάθῃ τέχνη ἢ νὰ μπῆ σὲ ἐμπορικό.
 Ὁ χωρικός ἤξευρε ἀπ' τὴ γυναῖκα του ἴσως τόσο καλὰ γιατί πάει τὸ παιδί στὴν ξενιτιά, ὅσο καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιο.
 — Πῆρε λεπτά μαζὺ του ; τοῦ ἔδωσαν ἀρκετά ;
 — Ἄμ' θὰ τοῦ ὄνωναν καμμία δεκαραριά δραχμάς !... Ἐ; ἔτσι δὲν εἶνε ;

Τὸ παιδί κίνησε, καθὼς σφούγγιζε τὰ δάκρυά του, τὸ κεφάλι γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὰ λόγια τοῦ χωρικοῦ.

- Τόσα λίγα ; ρώτησε ὁ κομψὸς νέος.
 — Γιατί λίγα εἶνε ; Τοῦ ἔδωσαν δέκα δραχμές !...
 — Καὶ τὴν εὐχή τους ! ἐπρόσθεσε ὁ Δημητράκης διακόπτων τὸν χωρικόν.
 — Τί ; τὴν εὐχή τους ; οὐμ' σὲ πρόκοψαν ! εἶπε ὁ κομψὸς νέος. Καλλίτερα νὰ σοῦ διναν περισσότερὰ λεπτά ! Ἡ εὐχή δὲν τρώγεται παιδί μου, ὄχι !...

Ὁ χωρικός θέλησε νὰ ἀπαντήσῃ στὸν κομψὸ νέο, ἀλλὰ ἐκείνην τὴν στιγμήν ἤλθαν καὶ τοὺς εἰδοποίησαν νὰ πᾶνε στὸ καΐκι, γιατί ἦταν ἡ ὥρα νὰ φύγουν.

Πῆραν τοὺς σάκκους των ὅλοι καὶ πῆγαν στὸ καΐκι.

Ὁ Δημητράκης, ἅμα ἀνεβῆκε, ἐκάθησε ἐπάνω σὲ κάτι σανίδες μακρὺς, σταυροπόδι, ἔβγαλε ἀπ' τὸ ταγέρι του ψωμί καὶ τυρὶ καὶ ἄρχισε νὰ τρῶ.

Ἀνοίχθηκαν ἐπὶ πέλαγος.

Ἐκύταξε μὲ περιέργειαν τὰ πανιά, τοὺς ναύτας, τὴν θάλασσα καὶ τὴν μαυρίλα ποῦ τοὺς κύκλωνε. Τὸ νερὸ τῆς θάλασσας κάποτε τὸν ἔβραχε καὶ αὐτὸς μὲ εὐχαρίστησι καὶ ἠδονή, ἄγλυφε τὸ ἀλμυρὸ νερὸ.

Ἐπειτα μιά συλλογιέται τὸ μέρος ποῦ πάει καὶ μιά τὸ σπίτι του, τοὺς δικούς του· ὡς καὶ τὸ σκύλλο του, τὸν φριδερὸ ἀράπη, τὴν γάτα, τὸν κίτσο τὸ ἀρνὶ μὲ τὸ κουδούνι στὸ λαιμὸ, ὅλα τὰ ἐνθυμήθη, ὅλα πέρασαν ἀπ' ἐμπρὸς του. Τί θὰ κάνῃ ἡ μάνα τώρα ; Φαντάζεται αὐτὴν νὰ ἐτοιμάζει τὸ φαί καὶ τὰ δύο ἀδελφάκια νὰ τὴν σύρουν, νὰ κρεμιοῦνται ἀπ' τὸ φουστάνι τῆς. Ὁ καημένος ὁ Περικλῆς ! θὰ τὸν ζητᾶ νὰ παίξουν ἄλογα καὶ δὲν θὰ τὸν βρῖσκει.

Οἱ ἐπιβάται πέντε ἐξ τὸν ἀριθμὸ σὲ λίγο πέρασαν στὸν ὕπνο. Ὁ Δημητράκης ἔμεινε ξύπνιος συλλογιζόμενος καὶ θεωρῶν τοὺς ναύτας νὰ γυρίζουν σὰ φαντάσματα στὸ σκότος, σκοτεινοὶ καὶ αὐτοὶ καὶ κάποτε νὰ φωτίζονται λίγο, ὅταν πῆγαιναν κοντὰ στὸ μέρος ποῦ ἦσαν κρεμασμένα τὰ φανάρια.

Σιγὰ σιγὰ τὸν πῆρε ὁ ὕπνος καὶ αὐτόν. Εἶδε ὄνειρο, ὅτι ἦτο στὸ σπίτι του καὶ αἰσθάνοταν γιαντὸ χαρὰ τόσο, ποῦ δὲν αἰσθάνετο ὅταν βρισκόταν στὰ ἀληθινὰ· εἶχε νὰ κάνῃ μὲ τὰ ἀδελφάκια του, τοὺς γονέους του.

Ἐάφνου ξύπνησε.

Μόλις ἔφερχε μακρὰ. Μιά βουή ἀπαίσια, ἕνας κρότος τὸν ὁποῖον

ἄλλοτε δὲν εἶχεν ἀκούσῃ, τοῦ χτυποῦσε τὰ αὐτιά. Καὶ ἀπ' τὴ βουή αὐτὴ ξύπνησε. Κυττάζει. Τὸ καΐκι ἦτον ἀκίνητο μὲ τὰ πανιά ριχμένα νεκρὰ καὶ κατασκότεινα. Τὰ φανάρια εἶχαν σβῦσει καὶ ὅλοι εἶχαν ἀποκοιμηθῆ. Ἡ βουή ὅσο ἐπήγαινε ἐγίνετο μεγαλειότερη. Πετιέται. Ἐνόμισε ὅτι ἔβλεπε ὄνειρο. Ἐνα θεόρατο, σὰν βουνοὶ πρᾶγμα, ποῦ ἔβγαζε φωτιές, ἤρχετο γρήγορα ἐπάνω τους· βαπόρι θὰ εἶνε ! λέγει μὲ τὸ νοῦ του καὶ φωνάζει :

— Βαπόρι κατεπάνω μας !

Πεταχθῆκαν φοβισμένοι ρίχνοντας μακρὰ τὰ σκεπάσματα, ἀλλὰ δὲν ἦτο καιρὸς ! Κρότος δυνατὸς ἀκούσθηκε καὶ τὸ καΐκι ἐσχίσθη, συντρίφθη. Ἡ θάλασσα τὸ κατὰπτε.

Ἐξήμερωσε. Πολλὰ σανίδα καὶ βαρέλια πλέουν στὸ τόπο τῆς καταστροφῆς. Μιά σανίδα δὲν εἶνε μόνη. Ἐνα παιδάκι εἶνε κολλημένο ἐπάνω εἶνε ὁ Δημητράκης. Ἀλλὰ ἕνα βαρέλι καὶ αὐτὸ δὲν εἶνε μονάχο. Μιά μορφή κατακίτρινη μὲ ὀρθάνοιχτα ἀπὸ τὸ φόβο μάτια εἶνε μαζὺ.

Τὸ βαρέλι πλησίασε τὴν σανίδα.

— Κύριε ! Κύριε ! ἐφώναξε τὸ παιδί.

Εἶχε γνωρίσῃ τὸν κομψὸ νέο.

Αὐτὸς τὸ εἶδε.

— Σὺ εἶσαι μικρὸ μου ; Ἄχ τί πάθαμε· χαθήκαμε ! χαθήκαμε ! λέγει μὲ θρηνώδη φωνήν.

Ἐσιώπησε λίγο, ἔπειτα ἄρχισε.

— Τί ἤθελα νὰ ταξιδεύσω μὲ καΐκι· τί μοῦ ἤλθε· πάει... νὰ ἄρχισε καὶ θάλασσα !

Ἐνα ἀεράκι ἐφύσηξε καὶ κύματα μικρὰ ἄρχισαν νὰ χαρακόνουν τὴ θάλασσα.

— Μὴ κάμετε κύριε ἔτσι ! βαστάτε ! Ἐμένα ἡ μάνα μου μοῦ εἶπε νὰ μὴ φοβοῦμε τὴ θάλασσα καὶ δὲν φοβοῦμαι ! λέγει ὁ Δημητράκης μὲ διακεκομμένη φωνὴ ὡραῖα προσκολλημένος στὴ σανίδα του καὶ χοροπηδῶντας μὲ αὐτή.

Τὸ βαρέλι καὶ ἡ σανίδα συνεκρούσθησαν. Τὸ κύμα τοὺς ὑψώσε μαζὺ, ἔπειτα τοὺς κατέβασε, γιὰ νὰ τοὺς ὑψώσῃ πάλι.

Τὸ βαρέλι ἄρχισε νὰ χωρίζεται ἀπὸ τὴν σανίδα. Ὁ νέος ἔπαυσε νὰ ὀδύρεται. Εἶχε παρατηρήσει τὴν ἀπάθειαν τοῦ παιδιοῦ, τὴν ὁποίαν αὐτὸ ἀπέκτιψε ἀπ' τὴν ἐμπιστοσύνη ποῦ εἶχε στὴ εὐχὴ τῆς μάνας του. Καὶ καθὼς πιάσθηκε ἀπ' τὸ βαρέλι, μὲ μικρὰ ἐλπίδα νὰ σωθῆ, πιάσθηκε, ἐπίστευσε στὴν εὐχὴ τῆς μάνας τοῦ παιδιοῦ. Ἴσως ἡ εὐχὴ τῆς μάνας κάνει τὸ θαῦμα καὶ κοντὰ στὸ παιδί σωθῆ καὶ αὐτός.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀρχίζει τοὺς θρήνους καὶ ὀδυρμοὺς.

Ἄρχισε νὰ καταρᾶται τὴν ὥρα ποῦ τοῦ ἤλθε νὰ ταξιδεύσῃ, ποῦ γεννήθηκε. Νὰ, λέγει, τὰ χέρια του κοπήκανε καὶ τὰ αὐτιά του ἀρχίζουν νὰ βουίζουν. Ὁ Δημητράκης τοῦ ἔλεγε κανένα λόγο γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος ἀλλὰ τίποτα.

Ἐξαφνα τὸ παιδί φωνάζει :

— Ἐνα βαπόρι !

— Ποῦντο ;

Καὶ ὁ νέος λαμβάνει δυνάμεις καὶ ἐλπίδας. Ἀπὸ τὸ μέρος ποῦ ἀρχίζει νὰ παίρνῃ τὸ χρώμα πυρωμένου σιδήρου καὶ θὰ φαινόταν σὲ λίγο ὁ ἥλιος ἕνα βαπόρι ἤρχετο.

Φωνάζουν μαζὺ ὁ νέος καὶ τὸ παιδί προσκαλοῦντες νὰ τοὺς πάρουν. Τοὺς εἶδαν ἀπ' τὸ πλοῖο, γιατί αὐτὸ ἤρχετο πρὸς αὐτούς. Μὲ δυσκολίαν οἱ ναῦται τοὺς ἔβγαλαν ἀπ' τὰ ξύλα ποῦ ἦσαν κολλημένοι καὶ τοὺς ἀνέβασαν στὴ βάρκα.

Ὁ νέος λιποθύμησε. Τὸ χωριότοπουλο ἦτον ἀκόμα ζωηρό.

Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάται τοῦ ἀτμοπλοίου τοὺς ἐπεριποιήθησαν ὅσο ἤμπορούσαν καλλίτερα. Τὸ παιδί τοὺς ἔκαμε νὰ δακρύσουν, ὅταν τὸ εἶδαν νὰ μὴ θελήσῃ νὰ πετάξῃ τὸ ζυμάρι πλέον ψωμί του, γιατί τὸ εἶχε κάμει ἡ μάνα του.

Ὁ Δημητράκης τώρα βρίσκεται στὸ σπίτι τοῦ νέου καὶ σπουδάζει.

Ὁ νέος τὸν ὠδήγησε, ἅμα βγήκε στὴ ξηρὰ, στοὺς γονεῖς του καὶ τὸν παρουσίασε ὡς σωτήρα.

Ὁ Δημητράκης ἔγραψε στοὺς γονεῖς του τὸ τί τοῦ συνέβη καὶ τὸ θαῦμα τῆς εὐχῆς των, ποῦ εὑρίσκεται τώρα καὶ στὸ τέλος ἔλεγε, ὅτι τοῦ εἶπαν ἅμα γείνη καλὸς μαθητῆς θὰ τὸν ἀφίσουν νὰ πάει στὸ χωριό του, στὰς παύσεις, καὶ γιὰ τοῦτο αὐτὸς ὄλω διαβάζει.

Α. Ν. Βουτυρῆς

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΛΗΘΑΝΤΟΣ ΑΙΩΝΟΣ

ΥΠΟ ΜΠΟΕΜ

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Ὁ μακαρίτης ὁ Βέρθερος παρ' ὄλον τὸν πεσιμισμὸν του, εἰς τὸν ὅποιον θὰ ὀφείλωνται δὲν εἰξεύρω πόσαι μυριάδες αυτοκτονιῶν, εἶχε καὶ φωτεινάς ἐκλάμψεις, ὡς ὅταν ἔλεγεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶχον ὀλιγώτερα βήσανα ἐὰν δὲν ἐχρησιμοποιοῦν ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς φαντασίας των πρὸς ἀκατάπαυστον ἀνανέωσιν τῶν δεινῶν των. Ἡ ἀλήθεια αὕτη τοῦ Βερθέρου ἐφαρμόζεται περισσότερο εἰς τὴν ζωὴν τῆς φιλολογίας τῶν ἐθνῶν ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων. Οἷα βασιανιστήρια, οἷοι ἀγῶνες, οἷα δεινὰ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων! Θὰ ἤρκουν τὰ ἐκούσια λογοτεχνικὰ μαρτύρια εἰς ἃ ἐπέβαλον τὸν ἑαυτὸν των ὁ Φλωμπέρ καὶ ὁ Μαλαρμέ διὰ νὰ μᾶς πείσουν διὰ τὰ μαρτύρια τῶν ταλέντων πρὸς ἑαυτὰ καὶ διὰ τὰ μαρτύρια πρὸς ἄλληλα. Ὁ χθὲς ἐκπνεύσας αἰὼν ἔχει νὰ μᾶς ὑποδείξῃ τοὺς τρομεροτέρους καὶ λυσσωδεστεροὺς φιλολογικοὺς ἀγῶνας. Ἡ φιλολογία εἰς ἕνα αἰῶνα ἠλλαξε τόσας μορφάς, ἐδημιούργησε τόσους πολέμους ἰδεῶν, καὶ ἔσχε τόσα θύματα τῆς διανοίας. Μία

ἀκάθεκτος ἀνησυχία εἰς τὸ νὰ ἀναφαίνωνται νέα φιλολογικὰ συστήματα καὶ νὰ καταπίπτουν παλαιά. Ἡ φαντασία τοῦ φιλοσόφου, τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ συγγραφέως δὲν ἐνέτεινε τὰς ἰδίας τῆς δυνάμεις εἰμὴ πρὸς καταστροφὴν τῶν ἰδεῶν, τὴν ἀνανέωσιν τῶν ἰδεῶν. Διὰ τῆς καταστροφῆς δὲ ταύτης θὰ παρατηρήσῃ ὁ μᾶλλον χειραφετημένος κριτικὸς τοῦ μέλλοντος ἐπὶ ἤλθεν ἡ πρόοδος καὶ ἡ φιλολογικὴ ἀναγέννησις. Εἰς αἰὼν δημοκρατικὸς, ἀνατρεπτικὸς, ἀνήσυχος, ἀμφίβολος, εὐμετάβλητος. Ἡρχισε μὲ τὴν ἰδέαν τῆς δημοκρατίας ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐξέπνευσε μὲ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀριστοκρατικοποιήσεως τῆς Τέχνης. Εἰς τὰς πρώτας του ἡμέρας τὰ βάρβαρα τοῦ κλασικισμοῦ ἐδονήθησαν καὶ οἱ κλασικίζοντες ἀνετράπησαν. Ὁ ρωμαντισμὸς, ὁ ὅποιος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ρουσσάρ ὠμίλησε τὴν πρώτην φωνὴν του, ἀπὸ τοῦ ἀβᾶ Δελίλ εἰσήλασε πλέον μὲ ἀνακεπταμένην τὴν ἀφθονον κόμην του καὶ ἐσκόρπισε τὴν πικρὰν εἰρωνίαν του ἐπὶ τῆς «Ποιητικῆς Τέχνης» τοῦ Μποαλώ καὶ ἐπὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Μαλιέρμπ καὶ ἠμφισβήτησεν ἀκόμη τοὺς στίχους τῆς διαυγοῦς ποιήσεως τοῦ Ρακίνα καὶ δὲν ἐσεβάσθη παρὰ τὴν εἰρωνικὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Βολταίρου, τοῦ Μολιέρου καὶ τοῦ Ραμπελαί. Οἱ φιλολογικοὶ ἀγῶνες ἔλαβον ἀκόμη χροιάν πολιτικὴν. Εἰς τὴν παράστασιν τοῦ «Ἐρνάνη» οἱ μαλλιαροὶ τῆς ἐποχῆς ἔβαλον ἔντονον τὴν κρυγὴν «κάτω ἡ περούκα !» — ἡ δυστυχὴς περούκα τῶν «κλασικίζόντων». Ὁ Γκωτιέ, ὁ Οὐγκώ, ὁ Βινύ, ὁ Στάνταλ, ἡ ἐκλεκτοτέρα χορεία ἐπάλαισε κατὰ τοῦ πλήθους, τοῦ ἀφωσιωμένου εἰς τὰ καθεστῶτα μὲ Μαραθωνομάχιον ἐμμονήν, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ρωμαντισμοῦ καθυπέταξε τὴν τάσιν τῆς μιμήσεως τῆς ἐποποιίας. Οἱμοί, ἡ λάμψις τῆς νίκης του ἔλαμψε τόσον ὀλίγον! Αἱ ἰδέαι τῶν νατουραλιστῶν, τῶν ρεαλιστῶν ἐπὶ ἤλθεν ραγδαίαι. «Κάτω τὰ φουσκωμένα λόγια καὶ οἱ κούφοι λόγοι» ἐβροντοφώνησαν ἀληθέστεροι τὴν φορὰν ταύτην τεχνίται. Τόσαι ἀπλαῖ ἀλήθειαι, ποῖα ἡ ἀνάγκη νὰ φουσκῶνωνται τόσον ; Καὶ ὁ ρωμαντισμὸς ἐξέπνευσε ὑπὸ τὸ ἀληθέστερον, ζωντανότερον αἶσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν, ἐξέπνευσε ἀφοῦ κατέστησε γνωστότερον εἰς τὸν κόσμον τὸν Σαϊκσπρ. Τὸν Βαλζάκ καὶ τὸν Μεριμέ διεδέχθησαν ὁ Φλωμπέρ καὶ οἱ Γκονκούρ καὶ ἡ χορεία των οἱ ὅποιοι ἐκράτησαν μίαν ἐποχὴν ὀλοκλήρον καὶ διὰ τοὺς ὁποίους ἐκρατήθη εὐρεῖα θέσις εἰς τὴν φιλολογίαν. Ὁ πραγματικισμὸς ὁ ἀπορρέων ἐκ λυρικωτάτης πηγῆς πραγματικισμὸς ἐρριζοβόλησε καὶ ἐκαρποβόλησεν ὑπὲρ τὸ ὅσον μάλιστα. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ζολᾶ ἔδωσε τὰ πρῶτα ὠραῖα βιβλία του, «τὴν κατάκτησιν τῶν Πλασσάν», τὸ «Σφάλμα τοῦ ἀββᾶ Μουρέ», τὸ «Ἀσσομόαρ», τὴν «Νανὰ», τὸ «Ζερμινάλ» καὶ τὸ «Ἔργον.» Ἄλλ' ἡ κατάχρησις τοῦ νατουραλισμοῦ ἐπὶ ἤλθεν. Ἡ τέχνη κατήντησεν ἀντιγραφὴ τῆς καθημερινῆς ζωῆς μὲ πολὺ χαμηλὴν ἀντίληψιν. Ἡ μίμησις τοῦ Ζολᾶ ἔσχε πολλὰς ἀθλιότητας καὶ ἠύξησεν ἡ τάσις πρὸς τὰς πλέον ἀνοήσας ἀληθείας, πρὸς τὴν κακογραφίαν, πρὸς τὸ μυθιστόρημα τῶν νεανίδων τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν θυρωρῶν τῶν σπιτιῶν, καὶ ἐξέλειπεν ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εὐλάβεια πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Πέραν τῆς εὐγενείας τοῦ ὕψους καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν τέχνην τοῦ Δωδὲ, πλήρες σχεδὸν σκότος. Ὁ Φλωμπέρ, οἱ Γκονγκούρ ἐλησημονήθη-

σαν, ὁ μυστικὸς λυρισμὸς τοῦ Βιλλιέρ Ντελλ' Αντάμ, τοῦ συγγραφέως τῶν «Σκληρῶν Διηγημάτων» δὲν εὑρισκεν ἤγῳ, παρὰ δὲ τὸν πλεονασμὸν τῶν νατουραλιστικῶν ἀποκυρημάτων οἱ «Παρνασιεὶς» ἐξηκολούθουν νὰ ἔχουν τὸ μονοπώλιον τῆς ἀπλῆς καὶ συγκεκριμένης ποιήσεως. Ἡ ἐπιφάνεια ἐνέπνευσε καὶ ἡ διείσδυσις τοῦ βήθους τῶν πραγμάτων ἐξεφράζετο ἐν σιωπῇ καὶ μαρτυρικῇ παρὰ τοῦ Ἐγδάρ Ἀλλαν Πόε. Ὁ Μαλλαρμέ ἐνεπνεύσθη πρῶτος κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν σκοτεινὴν καὶ θλιβερώς λυρικὴν σκέψιν τοῦ Βωδελαίρ καὶ ἡ ρῆξις πρὸς τοὺς Παρνασιδεῖς ἐπέληθεν. Ὁ συμβολισμὸς ἐρρίφθη εἰς τὸ μέσον, ἀντικαταστήσας τὸν τίτλον τῆς σχολῆς τῆς «Ντεκαντέντας». Τῷ 1885 πίπτει εἰς τὸ μέσον ἡ νέα ἰδέα τῆς ἀντιλήψεως τῆς τέχνης, ὡς βόμβα ἀναρχικοῦ, καὶ πολλοὶ εὐρίσκουν εἰς τὸ «Ζενί» τοῦ Μαλλαρμέ ζωρὰν ἀπήχησιν τῶν ἰδεῶν τοῦ Ἐγγέλου περὶ τέχνης. Αἱ ἰδεαλιστικαὶ καὶ ἀπόλυτοι ἀτομικιστικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Ἐγγελίνου συστήματος τόσον εἰς τὴν μεταφυσικὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν ἐκδηλοῦνται μὲ νέαν αἴγλην: Αἱ ἐκ συστήματος καὶ μαρτυρικῶς ἐπεξεργασμέναι νεφελώδεις ἀτομικιστικαὶ ἰδέαι ἐνὸς ποιητοῦ φεύγοντος τὰ πλήθη καὶ λατρεύοντος μὲ ἔρωτα Ἐστιάδος τὴν τέχνην ἔδιδαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ζωηροτέραν τῶν φιλολογικῶν ἐπαναστάσεων. Ὁ Φλωμπέρ εἶχε κηρύξει πολὺ πρὶν ὄχι καὶ τόσον ἀοριστῶς τὸν κατὰ τῆς καλαισθησίας τοῦ πλήθους πόλεμον. «Τὸ πλήθος, εἶπεν εἰς τὸν «Μπυδάρ καὶ Πικουσσέ» του, ἀκολουθεῖ ἀναλλοιώτως τὴν ρουτίναν τοῦναντίον δὲ οἱ ὀλίγοι ὁδηγοῦν πρὸς τὴν πρόοδον». Καὶ οἱ ὀλίγοι ριζοσπάστα ὑψώσαν τὴν σκαπάνην ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Τέχνης. Ὁ σκεπτικιστὴς ποιητὴς Βωδελαίρ, πρὸς τὰς εἰρωνείας, τὰς ὑβρεῖς καὶ τὰς ἀπειλάς ἀκόμη, ἀπήντα μὲ τὸ μειλίχιον μειδιᾶμά του «Ντεκαντέντα. Εἶνε τόσον πρόχειρος λέξις ἐν χρήσει παρὰ τῶν ἀμαθῶν παιδαγωγῶν, εἶνε λέξις ἀόριστος, ὅπισθεν τῆς ὁποίας ὄχυροῦνται ἡ ὀκνηρία μας καὶ ἡ ἀδιαφορία μας πρὸς τὸν νόμον». Διότι τὴν ἀναγέννησιν τῆς Τέχνης ἐστήριζαν εἰς τὸν νόμον τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας. Καὶ ἡ ἀπάθεια τοῦ Βωδελαίρ καὶ ἡ ὑπέροχος ἀγαθότης τοῦ Μαλλαρμέ καὶ τὸ θλιβερὸν μειδιᾶμα τοῦ Ρόντεμπιχ, καὶ ἡ ἄρρητος μελαγχολία τοῦ Βερλαίν παρ' ὅλας τὰς εἰρωνείας τῶν ἀφελῶν χρονογράφων, παρ' ὅλας τὰς ἐπιθέσεις τῶν κριτικῶν ἐπιφυλλιδιογράφων τῶν ἐφημερίδων εἴλκυσαν τὰς ἰσχυρὰς διανοίας, τὸν λογικισμὸν τῶν νέων. Ὁ θαυμασμὸς πρὸς τὸν Ζολᾶ ἐμετριάσθη, ἡ ἔλξις πρὸς τὸν Μωπασσάν ἀνεχαιτίσθη. Ἡ Τέχνη ἐζήτησε νὰ χειραφετηθῇ ἀπὸ τὴν βιομηχανίαν. Ἀλλ' ὁ τρόπος τοῦ λέγειν τὰς αἰωνίους ἀνθρωπίνους ἀληθείας εἰς τὴν ἀρχὴν ἀποτελεῖ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πρὸ παντὸς διὰ τοὺς ἀνεπτυγμένους ἀνθρώπους, σκάνδαλον. Καὶ ὁ ἀνθρώπος δὲν ἔπυυσε, οὔτε θὰ παύσῃ πρὸ ἐνὸς κινδύνου νὰ δεικνύῃ τὴν φυσικὴν του στάσιν, τὴν στάσιν τοῦ ἀνθρώπινου κτήνους. Εἶνε δικαίωμα, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσῃ: Αἱ ἐπιθέσεις, αἱ ὑβρεῖς, αἱ συκοφανταίαι κατὰ τῆς «ντεκαντέντας», κατὰ τῶν «μαλλιάρων», ὅπως λέγομεν ἐν Ἑλλάδι, ὑπῆρξε φυσικὴ συνέπεια. Μὴ ἀδικῶμεν τὴν φύσιν. Πάντοτε ὅταν οἱ τεχνίται ἠθέλησαν νὰ εἰποῦν τὰ ἀπλούστερα τῶν πραγμάτων μὲ νέον τρόπον ἐδέχθησαν σωρεῖαν βελῶν ἰσοβόλων. Ἀλλ' ἡ «ντεκαντέν-

τσα» ἀντίσχευε. Εἰς τὰς εἰρωνείας ἀπήντησε μὲ ὀλιγωτέραν εἰρωνίαν καὶ μὲ περισσοτέραν ἐμμονὴν εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ εἰς τὰς ἰδέας τῶν. Οἱ κριτικοὶ ἤνοιζαν ἀγῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ νίκη ἐν τῇ εἰλικρινεῖ ἐκτιμῆσαι τῶν γεγονότων ἀπέκλινεν ὄχι ὀλίγον ὑπὲρ οὐτῶν. Ἀπέδειξαν, ὅτι οἱ αἱ φιλολογικαὶ ἀναγεννήσεις τοῦ παρελθόντος δὲν προήλθον παρὰ ἀπὸ τὴν «κατάπτωσησιν». Ἡ «ντεκαντέντα» ἀνεγέννησε τὰς φιλολογικὰς ἰδέας. Ὁ μυστικισμὸς ἐγκλείει ἀλήθειαν, ἀρκεῖ νὰ προέρχεται ἀπὸ ἀληθῆς τάλαντον. Δὲν ὑπάρχει ποτὲ ἀπόλυτον φιλολογικὸν σκότος εἰς ἐν ἔργον γραμμένον εἰλικρινῶς. Τὸ πλήθος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ ποτὲ τὴν ἀλήθειαν ἐν τῇ τέχνῃ, οὔτε τὴν μαρτυρικὴν ἀναζήτησιν πάντοτε νέας φόρμας ἐν αὐτῇ. Ἡ λογοτεχνία καὶ οἱ αἱ τέχναι ἀντὶ νὰ εἶνε εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ παντός θὰ ἦτο φρονιμώτερον νὰ μεταφέροντο αὐταὶ καὶ τὸ μυστικὸν τῶν εἰς τὰ Ἰμαλαία! Μία ποιητὴς πλήρης ἀμφιβολιῶν, μεταβλητῶν ἀποχρώσεων καὶ μειμιγμένων, ἀπροσδιορίστων ἀρωμάτων εἶνε ἴσως ἡ μόνη, ἣτις δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ μᾶς ἀρέσῃ. Τὸ νὰ εἶνε τις σκοτεινός, λέγει ὁ ποιητὴς καὶ αἰσθητικὸς κ. Κάμιλλος Μωκλαίρ δὲν εἶνε ἐλάττωμα, ἀλλὰ τρόπος τοῦ ἐννοεῖν τὴν τέχνην ἢ τὴν διανοητικὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποῖαν καλλιεργεῖ τις. Ὑπάρχουν δόσκολα πράγματα νὰ ἐκτεθῶσι, διότι ταῦτα εἶνε δύσκολα καθ' αὐτά. Ἡ τέχνη, τὸ σιωπηλὸν αὐτὸ κήρυγμα, ἡ ὄρατα αὕτη τιμωρία ἐκλεγομένη παρὰ τινῶν ὄντων καὶ ἡ ὁποία ἄλλα μὲν σώματα κουράζει καὶ ἄλλα τὰ ἐμποδίζει νὰ ἐπικοινωνήσωσι μὲ τὸ ἄπειρον, εἶνε τιμῆς ὑποχρέωσις, τὴν ὁποῖαν ὀφείλει τις νὰ ἐξασκῇ μὲ τὴν σοβαροτέραν καὶ εὐσυνειδητοτέραν χρηστότητα. Ὑπάρχουν καλοὶ ἢ κακοὶ ἀρτίσται ὅπως ὑπάρχουν ἀληθῆ καὶ ψευδῆ ταλέντα. Καὶ τὸ στράς λάμπει ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀδάμας. Τὰ ἀληθῆ ταλέντα ἔχουν ἐχθρὰν ἀμειλικτον τὴν ματαιότητα, τὸν θόρυβον καὶ τὴν ρεκλάμην, τὰ ψευδῆ τούναντίον ἀπασχολοῦν τὰς ἐφημερίδας, ὅπως ἀπασχολεῖ ταύτας καὶ ἡ αὐτοκτονία τῆς ἡμέρας ἢ ἡ παραίτησις τῆς κυβερνήσεως.

Παρομοίους πολυσχεδῆς καὶ ποικίλους φιλολογικοὺς ἀγῶνας καὶ πολυαριθμότερας ἐναλλαγὰς ἰδεῶν ἐν τῇ Τέχνῃ δὲν ἔδωκε μέχρι τοῦδε ἄλλος αἰὼν ἀπὸ τὸν ἐκπνεύσαντα. Ἐν τούτοις ποία φιλολογικὴ τάξις θὰ ἐπιζῆσῃ εἰς τὸν μέλλον δὲν δύναται νὰ μᾶς εἶνε ἀπολύτως γνωστὸν. Ὁ μυστικισμὸς τῆς «ντεκαντέντας», τὸ ὄνειρον τοῦ ἀτομικισμοῦ τοῦ Ἴψεν, ἡ γόησσα ὀμίχλη τοῦ μυστικισμοῦ τοῦ Βάγνερ, ἡ φιλοσοφικὴ ἰδέα τοῦ ὑπερανθρώπου τοῦ Νίτσε δὲν δύναται ν' ἀποτελέσουν ἀσφαλῆς γνώρισμα τοῦ μέλλοντος. Τὸ παρελθόν, ἡ ζωὴ, ἡ φύσις μᾶς ὀμιλεῖ διὰ μυρίων φωνῶν. Τὰ πάντα ρεῖ. Ἡ ἀνθρωπίνη σκέψις θὰ ὁμοιάζῃ ἴσως τὴν πεταλοῦσαν. Εἰς κανὲν ἄνθος δὲν δύναται νὰ σταθῇ παρὰ στιγμᾶς. Ὁ ἀτομικισμὸς σήμερον χειραφετήσῃ τὰ πνεύματα ἐν Τέχνῃ, ἀπολυτρώσας αὐτὰ τῆς ρυμουλκῆσεως παρὰ τοῦ πλήθους. «Τί μὲ μέλει τί θὰ εἴπῃ ὁ κόσμος» λέγει ἡ Ἐδδα Γκάμπλερ, ἐπαναλαμβάνει δὲ εὐσυνειδητότερον καὶ φιλοσοφικώτερον ὁ Ρόσμπερ τοῦ Ἴψεν, ἀπαρνούμενος τὰς πλάνας καὶ τὰ εἰδῶλα τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ πνεῦμα θ' ἀναζητήσῃ

νά υπάρξει διὰ τοῦ ἀτομισμού. Εἰς τὴν φύσιν τὰ ἄτομα ἐν ἀτομικῇ ἐνεργείᾳ συνεργάζονται ἀπὸ κοινου πρὸς ἀποτελεῖσιν τοῦ ἀπέριου. Τὸ παράδειγμα τῆς φύσεως ἤδη ἀκολουθοῦν καὶ αἱ χειραφετημέναι διάνοιαι. Ἄλλὰ τίς δύναται νὰ βασιθεῖ εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ μέλλοντος εἰς τὸ ἔρεθός τῶν αἰώνων τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας; Καὶ ἐνῶ δὲν φαίνεται ἀσφαλῶς γνωστὸν τὸ μέλλον τῆς πνευματικῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου, μία ἰδέα ἀρκετὰ σκληρὰ, ὅσον δὲν εἰξεύρομεν πιθανὴ ὅσον ἴσως πραγματοποιήσιμος ρίπτεται, εἰς τὰς παραμονάς τῆς αὐγῆς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Φιλολογία δὲν θὰ υπάρξει παρὰ μία ὅπως θὰ υπάρξει καὶ μία γλῶσσα εἰς τὴν Εὐρώπῃν. Τὸ μέλλον κατὰ τέτοιο σκληρὸν δνειρον μᾶς υποδεικνύει. Καὶ θὰ υπάρξει μία φιλολογία καὶ μία γλῶσσα διότι καὶ εἰς ὁ κατακτητὴς τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ἡ ἀρχαία Ρώμη μᾶς παρέχουν τὸ σκληρὸν παράδειγμα. Τὸ τέλος τῶν γλωσσῶν καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν φιλολογικῶν θὰ ἐπέλθῃ μοιραίως διὰ τοῦ νικητοῦ διὰ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Εὐρώπης. Ὅσον παραδόξως εἰρωνική καὶ ἂν μᾶς φαίνεται ἡ ἰδέα αὕτη, οἱ τεράστιοι ἀγῶνες τῆς Γερμανίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς γλώσσης τῶν, τῆς φιλολογίας τῶν, τοῦ ἐμπορίου τῶν, τῆς βιομηχανίας τῶν ἐπὶ τοῦ κόσμου, εἶνε ἡ καλλιτέρα ἐνδείξις τοῦ προοιωνιζομένου τέλους. Οἱ ἐπιστήμονες, οἱ γλωσσολόγοι, οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ πολιτικοὶ ἀπὸ πολλοῦ ἔχουν ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν τῶν πρὸς τὸν μεγάλον κίνδυνον. Ὅταν ὑποταχθῶσι τὰ ἔθνη ὑπὸ μίαν κραταίαν δύναμιν, ἀναγκάως θὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἀνάγκην νὰ ὀμιλήσων τὴν γλῶσσαν τοῦ κατακτητοῦ, τὴν φωνὴν τοῦ ἰσχυροτέρου. Ἡ ἰδέα τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Σλαυτισμοῦ εἶναι τόσον παλαιὰ, ὅσον καὶ ἐπιφοβωτέρα πάντοτε. Οἱ ἀνταγωνισμοὶ μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ἀγγλίας, μεταξὺ Γαλλίας καὶ τῶν δύο τελευταίων ἂν θὰ ἐπιφέρουν τὴν ἐξασθένησιν, ἢ νίκη θ' ἀποδῇ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τοῦ Σλαυτισμοῦ. «Ἐὰν ἡ Ρωσία θὰ εἶνε ἡ Ρώμη τῆς αὔριου, μετὰ 3—4 αἰῶνος, συμπεραίνει εἰς τὰς «Εἰρωνείας καὶ τὰς Παραδοξολογίας» του ὁ θερμὸς ὑπερασπιτὴς τῶν ἰδεῶν, ὁ αἰσθητικώτερος καὶ πολυμαθέστερος κριτικὸς τῆς σημερινῆς Γαλλίας κ. Ρεμυ ντὲ Γκουρμόν, πιθανόν εἶνε ἡ ρωσικὴ γλῶσσα νὰ γίνῃ ἡ Λατινικὴ τῶν προσεχῶν αἰώνων. Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τί θὰ ἀπογίνουσι αἱ σημεριναὶ γλῶσαι τῶν τοπικῶν φιλολογικῶν διαμυχῶν, αἱ γλῶσαι τῆς ἐπιδείξεως καὶ αἱ γλῶσαι τῆς τέχνης;

Παρ' ὅλην τὴν παραδοξολογίαν τοῦ θέματος αἱ πιθανότητες εἶνε πολὺ περίεργοι. Ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα θὰ ὑποκύψῃ εὐκολώτερον εἰς τοῦ κατακτητοῦ τὸν γρόθον. Αἱ πολυάριθμοι διάλεκτοι τῆς γαλλικῆς γλώσσας αἱ ζῶσαι καὶ αἱ νεκραὶ, —διότι βλέπετε, ὅτι καὶ ἡ Γαλλία ἔχει περισσότερας διαλέκτους ἀπὸ τὴν σημερινὴν Ἑλλάδα, χωρὶς νὰ τὴν ἐμποδίζῃ τι ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχῃ ἐν κοινόν φιλολογικὸν καὶ ἔθνικόν ὄργανον γλώσσης, δι' οὗ νὰ συνεννοεῖται καὶ νὰ υπάρξῃ ἐνιαίως, —δὲν δύναται παρὰ νὰ νικηθῶσιν εὐκόλως παρὰ μιᾶς κοινῆς γλώσσης, ἢ ὅποια δὲν θὰ εἶνε ἄλλη παρὰ ἡ τοῦ κατακτητοῦ. Αἱ λοιπαὶ σλαυτικαὶ γλῶσαι τοῦ Αἴμου εἶνε αἱ πρῶται αἰτινες θὰ πορροφηθῶσιν εὐκολώτερον ἐκ τῆς μεγάλης σλαυ-

κῆς γλώσσης, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον αὐταὶ σπεροῦνται φιλολογίας. Ἡ τύχη τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης δὲν δύναται παρὰ νὰ ἔχη τὴν αὐτὴν τύχην. Ὁ Ἴψεν καὶ ὁ Μπγιόρσον δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ συγκρατήσωσι τὰς σκανδιναυικὰς διαλέκτους. Ἡ ὀλλανδικὴ καὶ ἡ πορτογαλικὴ γλῶσσα τὸ πολὺ νὰ ζήσουν ἢ μία εἰς τὰς κτήσεις τῆς ἐν Ἀφρικῇ καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὰς κτήσεις τῆς ἐν Βραζιλίᾳ. Εἰς τὴν Γερμανίαν ὁ κατακτητὴς θὰ εὐρῆ ἀντίστασιν σοβαρὰν, ἀλλ' ὄχι βαθεῖαν. Ἡ μανία τῶν ἀναλύσεων καὶ τῶν σοσιαλιστικῶν ἀποπειρῶν ἀπεκτῆνωσε ἕριστικῶς τὸν γερμανικὸν λαόν, ἀναπτύξασα τὴν διπλὴν του τάσιν πρὸς τὴν αἰσθηματικὴν ὄνειροπόλησιν καὶ τὴν ὑλικὴν ἀπολαύσιν. Εὐκόλως ἐπομένως θὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ κατακτητοῦ. Ἡ σκοτεινὴ, ἡ βαρεῖα, ἡ ἀνευ λάμψεως φιλολογία του δὲν θὰ ἀντιτάξῃ ἰσχυρὰν ἀντίστασιν. Ἡ ἰσχυρογνώμων αἰσθηματικότης τῆς θὰ καταφύγῃ τὸ πολὺ εἰς τὴν μουσικὴν. Ἐκείνη, ἥτις θὰ κατακτηθῇ εὐκολώτερον θὰ εἶνε ἡ Ἀγγλικὴ γλῶσσα. Τὸ δύσκολον εἶνε νὰ κυριευθῇ ἡ νῆσος τῆς Ἀγγλίας, ἀλλ' ἀπαξ κυριευθῇ ἡ γλῶσσα τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ θὰ καταρρεύσῃ. Μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Σαίκεπτηρ θὰ σεβασθῶν οἱ βάρβαροι κατακτηταί. Ἐν τούτοις ἡ Ἰταλία θ' ἀντιτάξῃ εἰς τοὺς βαρβάρους ἀπροσδόκητον ἀντίστασιν. Τὰ ὄπλα τοῦ κατακτητοῦ θὰ παραλύσων πρὸ τοῦ μειδιάματος τῶν Μιλανέζων. Ἐὰν ὀφείλῃ νὰ ἐπιζήσῃ μία εὐρωπαϊκὴ γλῶσσα, θὰ εἶνε ἡ ἰταλικὴ, ἡ ὀλιγώτερον βορβορωθεῖσα, ἡ εὐκαμπτοτέρα, ἡ ἄρσερωτέρα, ἡ ἐγνωστικώτερα καὶ ἡ ἀγεροχωτέρα τῶν ἀδελφῶν τῆς λατινικῶν γλωσσῶν. Ἡ λατινικὴ γλῶσσα μᾶς διέσωσε τὸν ἀρχαῖον πολιτισμόν, ἡ ἰταλικὴ θὰ γνωρίσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ μέλλοντος ἐν ἀναμνήσει τὸν νεώτερον πολιτισμόν. Τοιοῦτο τέλος προβλέπει ὁ εἰρων κριτικὸς διὰ τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας εἰς τοὺς προσεχῆς αἰῶνας. Τοιοῦτο τέλος τὸ προέβλεψεν ἄλλοτε καὶ ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ ἐκφράσας τὴν ἰδέαν, τὴν ὅποιαν βραδύτερον ἀνεπτυξεν ὁ Νίτσε: «Θὰ ἔλθῃ μία ἡμέρα ὅπου ἡ Εὐρώπη θὰ γνωρίζῃ μόνον Εὐρωπαίους καὶ ὄχι πλέον Γάλλους, Γερμανοὺς, Ρώσους. Τὸ ἀνακάτωμα τῶν γλωσσῶν θὰ παύσῃ, μία δὲ καὶ μόνη κοσμοπολιτικὴ γλῶσσα θὰ ἐπικρατήσῃ.»

Πτωχοὶ Ἕλληνες γλωσσοπλάσαι καὶ γλωσσολόγοι. Ὅλοι οἱ ὠραῖοι, —ὅσον καὶ ἂν φαίνωνται ἐμπαθεῖς, —ἀγῶνες σας θὰ καταδικασθῶν εἰς πλήρη σιγὴν, θ' ἀγκαλιασθῶσιν ἀπὸ τὴν Αἴθην. Ταλαίπωρος ἀθηναϊκὴ Γερουσία! Τὸ φάσμα τοῦ Σλαυτισμοῦ, τὸ ὁποῖον ταρασσει τὴν πατριωτικὴν ψυχὴν σου δὲν εἶνε πολὺ μακρὰν δι' ὄλον τὸν κόσμον. Ἄλλ' ὑπάρχει μία ὑψίστη παρηγορία, ἡ παρηγορία τῆς φιλοσοφίας. Πέραν τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν μεγάλων γεγονότων, πέραν τῆς νέας Ρώμης καὶ τῆς νέας Ἑλλάδος τῶν μελλόντων αἰώνων ὑπάρχει δι' ὅλους τοὺς μικροὺς εὐγενεῖς νικημένους ἢ παντελῆς σιωπῆ τῶν γλωσσῶν καὶ τῶν λέξεων, τῶν λέξεων αὐτῶν διὰ τὰς ὁποίας ὁ μανιώδης ἐκκοκιστὴς τῶν Θεοφίλος Γωτιέ, εἶπεν, ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον κατεσκευάσθησαν ἀπὸ κάποιον χονδροειδῆ—ὑπάρχει ὁ μέγας ἐκδικητὴς, ἡ ἀπόλυτος δικαιοσύνη τοῦ Θανάτου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅσον ἀπαισιόδοξοι καὶ ἂν εἴμεθα ἄς ἔχωμεν τὸν μέγαν οἰκτον τοῦ Σοπερχάουερ.

Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ

ΥΠΟ Π. Δ. ΣΕΦΕΡΑΗ

Ἐκείνη ἡμέρα ἦρθε σπῆτι μας ἡ Ἀρχόντω τοῦ καπετὰν Λάμπρου κι' εἶπε τοῦ παπποῦ σου, νὰ πῆγαιναν τὸ πρωὶ ἔς τὸν ἄη-Λευτέρη, γιατί ἔταξε ἔς τὴ γέννα τῆς νὰ τὴν λευτέρωνε μὲ τὸ καλὸ καὶ νὰ τὸν λειτουργήσῃ· σὰν σαράντισε ἤθελε νὰ κἀνῃ τὸ τάμμια τῆς, παρακάλεσε καὶ μένα νὰ πάω μαζί γιὰ συντροφιά.

Ὁ παπποῦς σου γιὰ κείνο τὸ πρωὶ δὲν εἶχε ἄλλη λειτουργία καὶ τῆς εἶπε, νὰ ἐτοιμαστῇ νὰ ξεκινήσουμε πολὺ πρωὶ γιὰ νάμαστε κεί πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος.

Δυὸ ὥρες πρὶν ξημερώσει, πήραμε τὸν δρόμο καθάλλα ἔς τὰ ζᾶ οἱ τρεῖς μας· ὡς ποῦ νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς ὁ παππᾶς, ζυγώσαμε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε ἔς τὸν ἄη-Λευτέρη.

Εἶνε ἓνα μικρὸ κάτασπρο, χιονάτο ἐκκλησάκι πάνω ἔς τὴ κορφή τοῦ λόφου τῆς Κότρονας, ἀπὸ κεί φαίνεται ὅλο τὸ χωριὸ ὡς τὸ γιολὸ πέρα... γύρω τριγύρω καταπράσινι πεῦκοι—παντοτεινοὶ φύλακες—γέρνουν κατὰ τὸ ἐκκλησάκι, λές τὸ προσκυνᾶνε, ὅταν ἀνάλαφρο σιγανὸ κερᾶκι κουνάει τίς κορφές τους...

— Καλῶς τους καλῶς τους ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ κι' ἦρθε κατὰ μᾶς ἡ κυρὰ—Μόρφω, μᾶς κράτησε τὰ ζᾶ καὶ ξεπεζέψαμε.

— Παππᾶ μου ὅλα ἐτοιμα εἶπεν καὶ τοῦ φίλησε τὸ χέρι, εἶδα τὸ βράδου τὸ κόκκινο σημάδι... τὸ μάτι μου δὲν μὲ γελάει. Ἀπόρησε ἡ καπετάνισσα μ' αὐτὴ τὴν κουβέντα καὶ τῆς ξηγήσαμε πῶς ὅταν εἶνε νὰ λειτουργηθῇ ὁ ἄη-Λευτέρης, κρεμάμε ἀπὸ βραδὶς στὸ μεγάλο στύλο ποῦχομε ἔς τὸ λιακωτὸ, ἓνα κόκκινο φανάρι, σὰν τὸ δῆ αὐτὸ ἡ Μόρφω ἔχει τὸ πρωὶ ἐτοιμη τὴν ἐκκλησιά.

Μπήκαμε μέσα κι' ἄρχισε ἡ λειτουργία, σὰν τελείωσε καθίσαμε ὀξω στὴ πεζούλα νὰ πιοῦμε τὸν καφέ, ποῦ μᾶς εἶψησε ἡ κυρὰ—Μόρφω.

— Δέσποτα σὰν ἐθυμιάτιζες, ρώτησε ἡ καπετάνισσα, εἶδα ποῦ τὰ κάρβουνα τοῦ θυμιατοῦ, ἦταν στογγυλὰ σὰν φλουριὰ καὶ λάμπανε σὰν μάλαμμα γιατί ; . . .

— Κυρὰ—Μόρφω πὲς ἔς τὴ καπετάνισσα καὶ ἔς τὴ πρεσβυτέρα τὴν αἰτία, ὡς ποῦ νὰ μαζέψω μέσα τὰ ἱερά καὶ μπῆκε σ' τὴ ἐκκλησία ὁ παπποῦς σου.

Ἄναστέναζε ἐκείνη μέσα ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια κι' ἄρχισε μ' αὐτὰ τὰ λόγια. «Ψηλὸς θεώρατος ἀράπης μ' ἀγριωπὰ μάτια, πέθγαζαν ἀστραπαῖς κι' ἀστροπελέκια, παρουσιάστηκε στὸν ὕπνο μου καὶ μοῦ εἶπε: «Ἀὔριο βράδου κατὰ τὰ μεσάνυχτα, πάρε μαζί σου τὴν Ἀγγέλα, τὴν μικρὴ κόρη τῆς γειτόνισσάς σου Πετρούλας καὶ σκάψε ἔς τὴν γωνιὰ τοῦ ὑπόγειου σου... κεί θὰ βρῆτε χωμένο ἓνα πιθάρι γεμάτο φλουριὰ... νὰ τὰ μοιραστῆτε γιατί εἶνε τῆς τύχης σας, ἐγὼ βαρέθηκα πιά νὰ τὰ φυλάω...»

«Πετάχτηκα ἀπὸ τὸ στρώμα μου κατατρομασμένη, μοῦ φαινότανε

πῶς τὸν εἶχα μπροστά μου ἀκόμα τὸν ἀράπαρο κέβγαζαν τὰ ρούθουνα τοῦ καπνὸ, κι' ἡ γλῶσσα του ἐμοιάζε φλόγα...

«Εἶπα τὰ πατεριμά μου, σταυροκοπήθηκα, ζόρκησα, σταύρωσα τὸ μαξιλάρι μου καὶ ξανάπεσα, δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα καὶ νὰ πάλι ὁ ἀράπης... μὴ φοβᾶσαι μούλεγε κύττα μονάχα νὰ κἀνης ὅπως σούδειξα... «Ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή δὲν εἶχα ἥσυχία, θυμήθηκα πῶς ἄκουσα μικρὴ ἀπὸ γρηῃς πούλεγαν, πῶς πολλὲς φορές παρουσιάζονται ἔς τὸν ὕπνο καὶ ἔς τὸ ξύπνο ἀκόμα τῶν ἀνθρώπων ζωτικά καὶ τοὺς δείχνουν τόπους ποῦ σκάθουν καὶ βρίσκουν ἀληθινούς θησαυροὺς, δὲν τὰ πιστεῦσα καὶ νὰ ποῦ τύχαινε σὲ μένα τὸ ἴδιο· ἡ αὐγὴ μὲ βρῆκε νὰ στριφογυρίζω ἔς τὸ στρώμα μου εἶχα χάσει τὸν ὕπνο μου μὲ τὴν συλλογὴ τοῦ ἀράπης...»

«Ὅλη μέρα δὲν μοῦ ἔκανε καρδιά, οὔτε γιὰ φαί οὔτε γιὰ πιότη, δὲν ἐβλεπα τὴν ὥρα καὶ τὴ στιγμή νάρθουν τὰ μεσάνυχτα νὰ πλουτίσω...»

«Τὸ κεφάλι μου ἓνα πρᾶμμα δὲν μπορούσε νὰ χωρέσῃ, γιατί ὁ ἀράπης ἤθελε νὰ μοίραζε τὸ θησαυρὸ, ποῦχε τὸ δικό μου ὑπόγειο, μὲ τὴν Ἀγγέλα τῆς Πετρούλας, ἐπειτα δὲν ξέχασα, — ἄς πέρασαν δέκα ὀλόκληρα χρόνια, — πῶς ἡ Πετρούλα πήρε μέσα ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου τὸν ἀραβονιαστικὸ μου καὶ τὸν στεφανώθηκε, ἓνα λεβέντη ποῦ κάθε κόρη τοῦ χωριοῦ τὸν ἤθελε γιὰ ταῖρι τῆς· γιατί νάκανα καλὸ ἔς τὴ κόρη ἐκείνη ποῦγεῖνε αἰτία νὰ περάσω τὴν πρόσκαιρη αὐτὴ ζωὴ ἀταίριαστη...»

«Σὰν συλλογίστηκα αὐτὰ, βρῆκα πῶς ἦταν καλλίτερο νὰ σκάψω μόνη μου, καὶ ἔτσι τὰ φλουριὰ ποῦ θὰ τύχαιναν θὰ ἦταν ὅλα δικὰ μου.

«Τὸ ἀλύχτισμα σκύλου καὶ τὸ ξεφωνητὸ κόκκορα ταραξάν κάπου κάπου τὴν νέκρα καὶ τὴν βουβουμάρα ποῦταν ξαπλωμένη ἔς ὅλο τὸ χωριὸ· τὰ μεσάνυχτα μόνη μου ἔς τὸ ὑπόγειο, ποῦ τὸ φώτιζε, λίγο ἓνα λυχναράκι ἔσκαθα... Τὸ ἰδρωτᾶρι ἀπὸ πάνω μου ἔτραχε ποτάμι ὄχι τόσο ἀπὸ κόπο, ὅσο ἀπὸ φόβο καὶ συγκίνησι, τὰ πόδια μου ἔτρεμαν καὶ μόλις κρατοῦσαν τὸ κορμί μου, ἔφτανε ἡ στιγμή, ποῦ ἡ τύχη θὰ μὲ τραβοῦσε ἀπὸ τὸ σφιχταγκάλισμα τῆς πτώχιας.

«Σ' ἓνα χτύπημα τῆς ἀξίνας ἀκόμα φάνηκε μιὰ ἄσπρη πλάκα, σταύρωσα τότε τὰ χέρια μου καὶ τὴν κύτταξα, εἶχε κάτι γράμματα ποῦ δὲν καταλάβαινα, κάτι μέλεγε πῶς αὐτὴ σκέπαζε τὸ πιθάρι.

«Σὰν τὸ ἀπῆλθε ποῦ μὲ τὰ νύχια τοῦ ἀρκάζει ἀπὸ τὸ κοπάδι τὸ πρόβατο καὶ τὸ ἀνεβάζει ψηλὰ, ἔπιασα μὲ τὰ δυὸ μου χέρια τὴν πλάκα, τὴν τράβηξα μὸλη μου τὴ δύναμι, τὴν ἀπίθωσα κατὰ γῆς, ζύγωσα τὸ λυχναράκι κι' ἔμεινα βουβή, ἀλαλη, ἤθελα νὰ φωνάζω μὰ ἡ φωνὴ μου ἔχεσθ... ἓνα μονάχα ἄχ ξεστόμισα καὶ σωριάστηκα χάμω... τὸ πιθάρι ποῦ βρῆκα εἶχε φλουριὰ καρβουνιασμένα...»

«Ἵστερα ἀπὸ ὥρα σὰν ἦρθα ἑστὰ σύγκαλά μου τὸ σκέπασα μὲ τὴν ἴδια πλάκα κερρίξα πάνω του τὸ χῶμα ποῦβγαλα μὲ τὸ σκάψιμο· ἡ κακία μου μὲ τὴν πλεονεξία μου βοήθησαν τὴν πτώχια νὰ μὲ σφιχταγκάλισσῃ πὸ καλὰ, γιὰ νὰ μὴ τῆς ξεφύγω. «Σὰν ξημέρωσε, φώναξα τὸν παπᾶ—Δαβὶ κέκανε ἀγιασμὸ ἑστὸ μέρος ποῦταν χωμένο τὸ πιθάρι, χωρὶς νὰ τοῦ πῶ τίποτα· τὸ βράδου φώναξα τὴν Ἀγγέλα καὶ κατὰ τὰ μεσάνυχτα μαζί ἀρχίσαμε τὸ σκάψιμο, μὰ τοῦ κάκου, τὰ φλουριὰ μεί-

νανε καρβουνιασμένα ὅπως τὰ εἶδα τὴν πρώτη βραδυὰ μονάχη μου . . .
 «Μοῦ ἐρχότανε νὰ σπάσω τὸ κεφάλι μου εἰς τὸν τοῖχο, νὰ βγάλω
 τὰ μάτια μου, νὰ ξεριζώσω τὰ μαλλιά μου γιατί δὲν ἄκουσα τὰ λόγια
 τοῦ ἀράπη.

«Ἦθελα νὰ γονατίσω μπρὸς εἰς τὴν Ἀγγέλα ποῦ με κύτταζε, σα-
 στισμένη—τόσα δὲ παιδιὶ δὲν καταλάμβαινε καλά—νὰ τῆς γυρέψω συ-
 χώρεσι γιὰ τὸ κακὸ ποῦ τῆς ἔκανα.

«Σὲ μιὰ ποδιά ἄδειασα τὰ μισὰ κάρβουνα ποῦδραμε στὸ πιθάρι καὶ
 τὰ ἔδωσα τῆς Ἀγγέλας νὰ τὰ πᾶη στὸ σπίτι τῆς γιὰ τὴ φωτιά . . .

«Τὸ πρῶτ' ἄν πῆγε εἰς τὴ μάνα του τὸ κορίτσι, ἀντὶ γιὰ κάρβουνα
 βρῆκαν εἰς τὴ ποδιά φλουριά . . . πῶ δίκχη πῶ μεγάλη τιμωρία, δὲν
 μπερούσε νὰ γίνῃ γιὰ μένα.

Ἀπὸ τότε ἦρθα καὶ κάθησα ἐδῶ—καὶ ἔδειξε μιὰ μικρὴ κάμαρα ποῦ-
 χτισε μονάχη τῆς κοντὰ εἰς τὴν ἐκκλησιὰ—γιὰ νὰ μπορέσω νὰ κερδίσω
 τὴν ψυχὴ μου . . . ὅποτε γίνεται λειτουργία ἐδῶ, βάζω στὸ θυμιατὸ
 ἓνα φλουριὶ καρβουνιασμένο, ἐκεῖνο ἄν ἀνάβῃ ἀναδίνει τὴ χρυσαφένια
 λάμψι ποῦ εἶδατε, αὐτὸ τὸ κάνω γιὰ τιμωρία μου . . .

Ἐν Πειραιεῖ

Π. Α. Σεφερλῆς.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

ΥΠΟ Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ οὐσις ἦτο ἀπείρως ἤρεμος. Περφόραι καὶ τέφραι ἐστάλαζον δά-
 κρυα γλυκύτητος ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τῶν θνητῶν τὰ βλέμματα καὶ
 τῶν θνητῶν αἱ ψυχαὶ ἐθαπεύοντο ὡς ἀπὸ μιαν ἀάρατον καὶ πτερωτὴν
 χεῖρα μελαγχολίας καὶ γλυκύτητος. Ἡ Ἀκρόπολις μετὰ τὸ ἡμερήσιον
 φίλημα τοῦ διαπύρου ἡλίου ἐσθύνετο τότε καὶ ἔμενε νεκρὸν ἐρείπειον δό-
 ξης καὶ θλίψεως.

Ὁ γέρον ἔμενε ἐξηπλωμένος εἰς τὸ ἀνάκλιτρον ἐμπροσθεν τοῦ ἐξώ-
 στου. Ἀπὸ τὰ βυσινόχροα παραπετάσματα αἱ τελευταῖαι λιποψυχιαὶ
 τοῦ φωτός εἰσέρχοντο μετὰ κόπου καὶ ὑπὸ τὸ δημιουργημένον αὐτὸ σκι-
 ὄφως ἐβλεπα νὰ λάμπῃ μυστηριωδῶς ἡ λευκότης μόνιον τῆς κόμης του
 καὶ ἡ ἐλεφαντινὴ τοῦ μετώπου του εὐρύτης.

— Ἐκουράσθην μοὶ εἶπε μετὰ τὴν φωνὴν του τὴν ἡπίαν, ἡ ὁποία
 ἐστελλε ὡς ρυθμοὺς τοὺς λόγους. Ἐκουράσθην. Ὁ ἥλιος φεύγων κάθε
 ἐσπέρας πέρνει ζηλοτύπως μαζύ του καὶ ἓνα κομάτι ἀπὸ τὴν ζωὴν μου.
 Σήμερον ἐκολύμβησα εἰς τὴν ἀνοιξιν καὶ μόνῃ ἡ ιδέα, ὅτι ἡ ἀνοιξὶς
 αὐτὴ ἦτο ἴσως ἡ τελευταία τὴν ὁποίαν ἐβλεπον οἱ ὀφθαλμοὶ μου, ἔκαμε
 τὰ ἄνθη νὰ ὑψοῦνται δι' ἐμὲ ὠραιότερα, μοῦ ἐπαίξε λαμπρότερα τὰ
 γεννήματα ὅλα τοῦ φωτός, τὰ θαύματα τῶν ἀρωμάτων, ὅλον τὸ τρελλὸν
 αὐτὸ στόλισμα μετὰ τὸ ὁποῖον ἐορτάζει τοὺς ἐναγκαλισμοὺς τῆς ἡ φύσις.
 Καὶ τώρα ;

— Τώρα μετὰ τὸ ψῦχος τῆς ἐσπέρας ἡ κούρασις ἐπέρχεται ἀπογοητευ-
 τικὴ εἰς τὴν ψυχὴν μου κατὰ τὴν ματαιότης τῆς ζωῆς μου ἀρχίζει νὰ κλαίει
 μέσα μου σιγῆλὰ δάκρυα. Μοῦ φαίνεται ὅτι ψαύω τὴν εἰρωνίαν μιᾶς ὑ-
 πάρξεως σκορπισθείσης εἰς μάτην.

Μοῦ λέγεις κάποτε νὰ σοῦ διηγηθῶ τὴν ζωὴν μου καὶ ἂν ἤθελα νὰ
 σὲ εὐχαριστήσω μετὰ λέξεις ὀλίγας θὰ σοῦ ἐξιστοροῦσα τὴν δόξα τὴν
 ἄσυστη, τὴν προσπάθειά μου τὴν αἰώνια καὶ χωρὶς σκοπὸ πρὸς τὸ ἰδα-
 νικό.

Εἶδες καὶ σὺ τοὺς μικροὺς ἐκείνους ἀνθρώπους τοὺς ξανθοὺς μετὰ
 μάτια τὰ γαλανά τοὺς κατακτητικὸς ἐκείνους υἱοὺς τῶν Κελτῶν οἱ ὁ-
 ποῖοι γεμίζουν μετὰ ἀήματα πολλὰ κάθε χρόνον τὰς χαράδρας τῶν Ἀλ-
 πεων; Ὅπως καὶ ἐκεῖνοι οὕτω καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον μάταιον πρᾶγμα ζητῶ. Ἀ-
 ναρριχῶται, σπαράσσουσι τοὺς ὄνυχας των, παγώνουσι τὸ σῶμα των τείνουσι
 τοὺς μῦς των καὶ παίζουν εἰς καθημερινὸν παιγνίδι τὴν ζωὴν των ἐπάνω
 στοὺς γλυστεροὺς τοίχους τῶν πάγων.

Καὶ θέλουσι καὶ αὐτοὶ νὰ ἀνέβουν. Τίποτε ἄλλο. Θέλουν ν' ἀνέβουν
 χωρὶς αἰτίαν εἰς τοὺς πύργους τοὺς παρθένους τῆς χιόνος εἰς τὸν καθα-
 ρὸν ἀέρα τὸν χαλκευθέντα δι' εὐρέα στήθη, ἐκεῖ ὅπου δὲν ἔγινε τὸ ἔδα-
 φος διὰ νὰ τὸ πατήσῃ πόδι κανενός, ἐκεῖ ὅπου ὁ ἥλιος μόνος ἀπλοῦται
 βασιλεὺς τῶν ἐφημέρων ἰδιοτροπιῶν καὶ τῶν ἐφημέρων οἰκοδομημάτων
 τοῦ ὕδατος. Τίποτε δὲν εἶνε δι' αὐτοὺς οὔτε ἡ ἀντανάκλασις τοῦ φωτός

τὸ ὅποιον τυφλώνει, οὔτε ἡ ἐξάντλησις, οὔτε τὸ χιόνι τὸ ὅποιον πληγώνει καὶ παραλύει, οὔτε ἡ ἀπιστία τῶν βαθμίδων, οὔτε ἡ πρόκλησις ἢ αἰωνία τῆς ἀβύσσου, οὔτε ἡ αἰωνία συντροφία τοῦ θανάτου ὅταν ἀναριχᾶται εἰς τοὺς ὤμους καὶ ἐλκύει. Ὁ ὀφθαλμὸς των βλέπει μόνον τὸ δέλεαρ μιᾶς κορυφῆς ἀφθάστου...

Ὅλη μου ἡ ζωὴ ὑπῆρξε ἐπίσης ἓνα ἀνέβασμα ἀνωφελές εἰς ἓνα βουνὸ ὑψηλὸ καὶ δημιουργημένη ἀπὸ ὄνειρα, μία προσπάθεια τῆς ψυχῆς μου νὰ φθάσῃ. Καὶ μὴ μὲ ἐρωτᾷς νὰ φθάσῃ ποῦ; Δὲν εἰξεύρω. Νὰ φθάσῃ τὸν ἥλιο ἴσως, νὰ συγκρουσθῇ μὲ τὰ ἄστρα, νὰ πάῃ νὰ ξεδιψᾷσῃ στὴ πηγὴ τὴν κρυμμένη τῆς ὑπάρξεως, νὰ πάῃ νὰ σφίξῃ τῆς ἀθανασίας τὸ χέρι.

Καὶ τώρα εἰς τὰς δύοσις αὐτὰς τὰς τελευταίας ἐνῶ ἀτενίζω τὸν ἥλιον μὲ τὰ τελευταῖα μου βλέμματα καὶ ἐνῶ χαιρετῶ τὰ πλάσματα καὶ τὴν ζωὴν, ἀναγνωρίζω μὲ πικρίαν ὅτι ἡ ζωὴ μου, ζωὴ πάλης καὶ ζωὴ ἐνατενίσεως καὶ ζωὴ αὐστηρότητος διήλθε ἀνωφελῆς, ὅτι ὁ πυρσὸς τοῦ ἰδανικοῦ εὐρίσκεται ὑψηλὰ πολὺ καὶ ὅτι ἡ κορυφὴ ὅπως πάντοτε κρύπτεται ἀφθαστος ὑπὲρ τὰ νέφη.

Ὁ γέρον ἐσίγησεν. Τὰ χέρια του ἐθώπευσαν μὲ ἡδονὴν τὸ βελουδίνον ἀνάκλιτρον καὶ τὸ ὕφασμα τὸ μαλακὸν καὶ φρίσσαν καὶ σχεδὸν ζωντανὸν τὸν ἐνεψύχωσε.

Διὰ τινὰ λεπτὰ ἡ σκέψις μας ἐν σιγῇ ὑπερώχω καὶ σκοτιᾶ ἐπλανήθη καὶ ἐκολύμβησε εἰς μίαν μελαγχολίαν καὶ μίαν γαλήνην ἄφατον.

Καὶ αἰῶνις ἐνῶ πέραν ἐκεῖ ὡς ἀποκάλυψις, ἀπρόοπτος, μεγάλη καὶ κατέρυθρος ἐφάνη ἄνωθεν τοῦ Ἰμμητοῦ ὁ δίσκος τῆς καλῆς σελήνης ὁ γέρον ἐπανελάθεν πάλιν ὡς ἐν μέσῳ ὄνειρου.

Καὶ εἶπε :

— Δὲν εἰξεύρω διατὶ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε κατὰ τὰς ὥρας αὐτὰς τῆς μελαγχολίας μίαν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφήν, λακωνικὴν καὶ μυστηριώδη τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσα ἐπὶ ἀρχαίου ἐρειπωμένου τάφου εἰς ἓνα λοφίσκον ἐκεῖ πλησίον τοῦ Κολωνοῦ. Καὶ ἔλεγεν ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐκ στομάτων τῶν νεκρῶν πρὸς τοὺς παρερχομένους ζώντας : « Ὀλβια καὶ Δάφνις ἐζήσαν, ἠγάπησαν καὶ ἔθαναν. Χαίρετε οἱ παρερχόμενοι ». Δὲν ἔλεγε τίποτε ἄλλο ἢ ἐπιγραφή αὕτη καὶ μένει τώρα ἐπὶ ἔτη ὡς μία κραυγὴ ἀγγελτήρις ὡς μία κραυγὴ ἐλέγχου εἰς τὴν ψυχὴν μου.

Οἱ δύο ἐκεῖνοι αἰνιγματώδεις νεκροὶ, τῶν ὁποίων ὁ θάνατος ἐξάλειψεν πᾶσαν ἀνάμνησιν, τῶν ὁποίων ἡ κόνις ἐσκορπίσθη ἀπὸ χιλιῶδων ἐτῶν καὶ τῶν ὁποίων φαγεῖται ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ τὴν σκορίαν τοῦ χρόνου, ἀπομένει μόνον τὸ ὄνομα νομίζω ὅτι μοῦ ὀμιλοῦν ἐκεῖθεν τοῦ θανάτου. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ τάφου των μοῦ ἐφάνη ὡς τὸ σύμβολον τῆς ἀληθοῦς εὐτυχίας.

Ἐσκέφθην ἐπὶ πολὺ ἐπ' αὐτῶν καὶ τοὺς ἐδημιούργησα μὲ τὴν φαντασίαν μου μίαν ζωὴν ἀρμονικὴν καὶ ὠραίαν καὶ τοὺς ἐνέδυσσα μὲ εὐτυχίαν.

« Ὀλβια καὶ Δάφνις ἐζήσαν ἠγάπησαν καὶ ἀπέθανον ».

Καὶ μοὶ ἀρέσει νὰ φαντάζομαι ὅτι οἱ ἤρεμοι αὐτοὶ νεκροὶ ἐζήσαν εἰς τὴν ὠραίαν ἐπεχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἥλιος καὶ τὸ μάρμαρον ἐδίδον

φιλήματα τρελλὰ κάτωθεν τοῦ ἐλληνικοῦ οὐρανοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Παρθενῶνες ὑψούντο θαύματα χειρῶν καὶ θαύματα ἐγκεφάλων εἰς τὴν γῆν αὐτὴν καὶ ὠραῖοι θεοὶ καὶ ὠραῖοι ἐφηβοὶ ἐνεψύχωναν εἰς γέλωτας καὶ φρικιάσεις ζώντας χαλκοὺς καὶ ζώντας λίθους.

Ἐγνωρίσθησαν καὶ εἰς μίαν ἐροτὴν τῶν Παναθηναίων καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ των κατώπτευσαν κοινὰ αἰσθήματα καὶ κοινούς πόθους, ἴσως ἠνώθησαν διότι ἡ μήτηρ Φύσις ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας των καὶ ἀνέμιξεν τὰ φιλήματα τὰ των.

Καὶ θέλω νὰ ἠγαπήθησαν μισραῖως μίαν ὠραίαν ἡμέραν τὴν ἡμέραν ἴσως κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰκτίνος ἐτελείωνε τὰ Προπύλαια ἢ ὕψωνε τὸν Ὀλύμπιον Δία εἰς τὴν Ἄλτιν ὁ Φειδίας.

Ἐγνωρίσαν οὕτω τὸ μυστικὸν τῆς ἀγάπης καὶ δι' αὐτὸ εὖρον γλυκεῖς ὄλους τοὺς καρπούς τῆς ζωῆς. Ἡ ὑπέροχος σοφία καὶ ἡ ὑπέροχος καλλονὴ τοὺς ἀπεκαλύφθη εἰς ἓν φίλημα τὸ ὅποιον ἤνοιξε τὰς αἰσθήσεις των. Καὶ ἐζήσαν εἰς ἓνα μειδίαμα χαρᾶς καὶ ἓνα μειδίαμα ἡλίου, ἀφρόντιδες καὶ ἐλαφροὶ μὲ τὰ μέλη γυμνά εἰς τὸ φῶς εἰς μίαν διηνεκὴ ἀπορρόφησιν καλλωνῆς ἀδελφούμενοι μὲ τὰ ἀγάλματα, φρίσσαντες μὲ τοὺς θεοὺς. Ἐζήσαν νομίζω ὡς ἡ θάλασσα μίαν ζωὴν ἰδιότροπον διακόπτοντες τὴν γαλήνην τῆς ἀπολαύσεως τῶν ὠραίων ἔργων μὲ τὰς αἰωνιδίαις τρικυμίας τῶν ἐπιθυμιῶν των. Καὶ τοὺς φαντάζομαι πτωχοὺς, ἀλλ' οἱ θεοὶ τοὺς εἶχον δώσει τὴν ἐπικαρπίαν τῆς φύσεως ὀλόκληρον, τοὺς εἶχον κάμει κυρίους τῆς δύσεως καὶ δεσπότας τῶν ἀνατολῶν, τοὺς εἶχον δημιουργήσει τὴν ψυχὴν ἄξιαν νὰ νέμεται τὰ σεληνόφωτα, νὰ εὐφραίνεται εἰς τὰς παρελάσεις τῶν γυμνοτήτων καὶ τὰς διονυσίας ἐπικλήσεις τῶν τραγωδιῶν.

Ναὶ θέλω νὰ πιστεύσω, ὅτι ἐζήσαν ἀναμειγμένοι καὶ οἱ δύο εἰς τὸ μέγα ρεῦμα τῆς ὄλης φύσεως δίδοντες φιλήματα διὰ μέσου τῶν ὠραίων πραγμάτων τὰ ὁποῖα ἐβλεπον, τῶν ὠραίων συγκινήσεων τὰς ὁποίας ἡ ψυχὴ των ἐδοκίμαζε. Τὰ προβλήματα τῆς φύσεως τοὺς ἄφιναν ἀσυγκίνητους. Ἐκοῦντο νὰ θαυμάζουσαν καὶ νὰ λατρεύουσαν τὰ ἄνθη φυόμενα, τοὺς ἀστέρας λάμποντας καὶ ἐγρονυπέτουσαν ἐνώπιον τῶν ὠραίων πραγμάτων μὲ ἄγνοιαν καὶ μὲ φόβον ὡς ἐμπροσθεν τῶν θεῶν.

Ὅταν δὲν εἶχον πλέον γέλωτας καὶ φιλήματα νὰ ἀνταλλάξουσαν, οἱ ὀφθαλμοὶ των ἐδάκρυσαν καὶ ἕκαστος εἰς τὰ δάκρυα τοῦ ἄλλου ἔπινε ὡς ἓνα μέθυσμα νέας ἡδονῆς καὶ νέας δυνάμεως.

Καὶ νομίζω ὅτι ἔκαμαν οὕτω ἐν μέσῳ τῶν δημιουργῶν τοῦ μαρμαροῦ, τῶν ἐργατῶν τῶν στίχων εἰς τὸ αἰώνιον αὐτὸ πανηγύρι τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης, ἓνα ὠραῖον περίπατον καὶ ὅτι ἡ Ὀλβία καὶ ὁ Δάφνις ἐχόρτασαν ἀπὸ ζωὴν καὶ ἡδονὴν καὶ ἀπὸ γλυκύτητα γευόμενοι τὰ πάντα ἀδελφικῶς, μιμνάζοντες μὲ μειδίαμα τὰς θλίψεις καὶ μὲ ἀφέλειαν τὰς χαρὰς.

Καὶ φαντάζομαι ὅτι κατόπιν πλήρεις ἡμερῶν ἀφοῦ ὁ ἥλιος τοὺς ἐθώπευσε καὶ τοὺς ἐλίχνισε τοὺς ἐλυπήθη καὶ τοὺς ἐφόνευσε μαζὺ καὶ τοὺς δύο μὲ ἓνα βέλος του.

Ναὶ ὁ Ἀπόλλων τοὺς ἐφόνευσε, ὅπως ἐφόνευσε κατὰ τὸν Ὀμηρον

τοὺς γέροντας τῆς Κύμης, τοὺς ἐφόνευσε καὶ τοὺς δύο μὲ ἐν βέλος χρυσοῦν καὶ ἤρεμον. Naί, μᾶλλον ὁ Ζεὺς ἔστειλε ἓνα κεραυνὸν ὁ ὁποῖος παρέσυρε καὶ ἓνα κύμα πυρὸς, τοὺς ἀνέμιξε εἰς ἓνα αἰώνιον φλογὸς φίλημα. Καὶ ἀρέσκομαι νὰ πιστεύω, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Διὸς καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἀπόλλωνος διῆλθε ἀπὸ τὰ ἐνωμένα στόματά των ὅτι τοὺς ἦρε συνηγαμένους, καὶ ὅτι διαίωνισε καὶ διέκοψε σύγχρονως ἓνα μακρὸν τὸν φίλημα.

...Τσιαύτην δημιουργῶ ἤρεμον, ἀπλὴν καὶ γελόεσαν τὴν ζωὴν τῶν δύο νεκρῶν τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα εἰς δύο λέξεις ἔρωτος καὶ θανάτου μᾶς οἶδει τὸ ἐπιτύμβιον. Καὶ ἐνῶ ἡ ζωὴ των ὑπῆρξεν ἴσως διάφορος πράγματι καὶ ἐνῶ ἡ θλίψις ἴσως τοὺς ἐπεσεκέθη καὶ ἡ ἀπογοήτευσις, δι' ἐμὲ ἀπομένουν ὡς δύο ἠλιοφώτιστα σύμβολα εὐτυχίας.

Ἐζήσαν ἠγάπησαν καὶ ἀπέθαναν ἡ Ὀλβια καὶ ὁ Δάφνης καὶ εἶνε ἴσως αὕτη ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ αἰώνιον πρόβλημα τῆς ζωῆς. Καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἀσημαντος αὕτη ἐπιγραφή μένει αἰωνία καὶ ἐπανέρχεται διαρκῶς εἰς τὴν μνήμην μου καὶ δι' αὐτὸ τοὺς βλέπω κάθε δεξιῇν τοὺς δύο αὐτοὺς ἐνωμένους νεκροὺς νὰ ἀναδύονται μέσα εἰς τὰ χρώματα τὰ λειψοψυχούντα ἐναγκαλισμένοι εἰς ἓν φίλημα καὶ νὰ μοῦ δεικνύουν τὴν ζωὴν τὴν ὁποίαν ἔχασα ἐγὼ καὶ τὴν ἀγάπην. Δὲν νομίζεις ναὶ καὶ σὺ τάχα ὅτι νὰ μεταβῆ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἀγάπην στὸ θάνατο εἶνε ἡ ἀληθὴς μεγάλη ζωὴ;»

— Καὶ τὸ ἰδανικόν; ἀπήντησα ἐγὼ μὲ δισταγμὸν. Ἐὰν ἤμεθα γενημένοι διὰ ἱερεῖς καὶ ἤρωες τοῦ ἰδανικοῦ;

Ὁ γέρον μὲ ἐκύταξε βαθῶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐπειτα μὲ φωνὴν βραδείαν.

— Naί, ἴσως εἶπε. Ἄλλ' ἐὰν τὸ ἰδανικόν ἐκρύπτετο μέσα εἰς τὸ σφίξιμον μιᾶς χειρὸς εἰς τὴν πτυχὴν ἐνὸς ἀποκαλυπτηρίου μειδιήματος εἰς τὴν κλίσιν μιᾶς κεφαλῆς εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν δύο χειλέων. Ἐὰν ὅλα τὰ ἰδανικά τὰ ὁποῖα δὲν εὔρον εἰς τὴν ζωὴν, εἰς τὰς σελίδας τῶν βιβλίων, εἰς τὰς ἀρμονίας τῶν ἀστέρων, εἰς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, εἰς τὰς δύσεις καὶ τὰ σεληνόφωτα, εὐρίσκοντο ὅλα κρυμμένα εἰς τὴν κίνησιν μιᾶς ἐσθῆτος ἐγειρομένης;

Καὶ ὡς ἐπήρχετο λεπτόν τὸ νυκτερινόν ψῆχος ὁ γέρον ἐφροκιάσε.

Καὶ τότε τὸ δωμάτιον νομίζω ὅτι ἐγέμισε ἀπὸ θάνατον.

N. Ἐπιδοκόπουλος

